

Univerzita Hradec Králové
Filosofická fakulta
Katedra filosofie a společenských věd

Morální oprávněnost pokusů na zvířatech

Bakalářská práce

Autor:	Pavla Adamičková
Studijní program:	B6101 - Filosofie
Studijní obor:	Filosofie a společenské vědy
Vedoucí práce:	Mgr. Marie Hrdá, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Pavla Adamičková
Studium:	F14BP0019
Studijní program:	B6101 Filozofie
Studijní obor:	Filozofie a společenské vědy
Název bakalářské práce:	Morální oprávněnost pokusů na zvířatech
Název bakalářské práce AJ:	Moral Justification of Experiments on Animals

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce analyzuje morální souvislosti pokusů na zvířatech, jejich účelu, víry v nadřazenost člověka a citění bolesti. Zabývá se otázkou postavení člověka a zvířete, z jejíhož řešení vyplývají případně morální ohledy vůči zvířatům. Do jaké míry je kritérium citění bolesti vhodným kritériem pro morální ohledy? Metody: Kritická analýza dostupné literatury a faktických údajů.

BEKOFF, Marc. Na zvířatech záleží: biolog vysvětluje, proč zacházet se zvířaty s respektem a soucitem. Vyd. 1. Praha: Triton, 2009, 224 s. ISBN 978-80-7387-322-6 BIRCH, Charles. Život se zvířaty : společenství božích tvorů. vyd. 1. Praha : Kalich, 2007, 100 s. ISBN 978-80-7017-068-7 CHAPOUTHIER, Georges. Zvířecí práva. Vyd. 1. Praha: Triton, 2013, 118 s. ISBN 978-80-7387-607-4. Jejich jest království : výbor z knih o etickém chování vůči zvířatům a jejich osudu. Sestavil Jan Čejka, přeložil Viktor Faktor. vyd. 1. Praha : Práh. 2005. 141 s. ISBN 80-7252-112-8 KOHÁK, Erazim. Zelená svatozář: kapitoly z ekologické etiky. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998 KOMÁREK, Stanislav. Ochlupení bližní: zvířata v kulturních kontextech. Vyd. 2. Praha: Academia, 2012, 262 s. ISBN 978-80-200-2113-7. OPPOVÁ, Alice a Petr VAČKÁŘ. Hlas pro němou tvář. Praha: Animal Globe, c2000, 69 s. ISBN 80-238-5286-8. PATTERSON, Charles. Věčná Treblinka: ve vztahu ke zvířatům jsme všichni nacisté. Vyd. 1. Praha: Práh, 2003, 260 s. ISBN 80-7252-084-9. REGAN, Tom. The Case for Animal Rights. In Ch.Pierce, D. Van DeVerr (eds.). People, Penguins, and Plastic Trees. Basic Issues in Environmental Ethics. USA: Wadsworth Publishing Group. 1995. s. 72 ? 78 Prchalová, J.: Právní ochrana zvířat. Praha: Linde. 2009-11-07 SINGER, Peter. Osvobození zvířat. Vyd. 1. Praha: Práh, 2001, 259 s. ISBN 80-7252-042-3. Singer, P., All Animals Are Equal, in: Environmental Ethics, Pojman, L. P. (ed.), Boston: Jones and Barlett Publishers. 1994, 1559349913 SCHÄR-MANZOLI, Milly a Max KELLER. Holocaust: pokusy na zvířatech ve Švýcarsku: 150 protokolů ze 60 laboratoří podepsaných badateli, obchod s pokusnými zvířaty a jejich chov, lobby. 1. vyd. Praha: Nadace Spisovatelé za práva zvířat, 1996, 180 s. SCHWEITZER, Albert. Nauka úcty k životu. 1. vyd. v této podobě. Praha: DharmaGaia, 1996, 40 s. ISBN 80-901225-7-4. WEBSTER, John. Životní pohoda zvířat: kulhání k Ráji: praktický přístup k nápravě problému naší vlády nad zvířaty. Vyd. 1. Praha: Práh, 2009, 291 s. ISBN 978-80-7252-264-4. Singer, P., Osvobození zvířat, Praha: Práh, 2001

Garantující pracoviště:	Katedra filosofie a společenských věd, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Marie Hrdá, Ph.D.
Oponent:	Mgr. Filip Jaroš, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	15.5.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucí bakalářské práce) samostatně a uvedla všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Poděkování

Děkuji vedoucí své bakalářské práce Mgr. Marii Hrdé, Ph.D. za odborné rady a vstřícné jednání. A také děkuji své rodině za neustálou podporu nejenom při psaní této práce.

Anotace

ADAMIČKOVÁ, Pavla. *Morální oprávněnost pokusů na zvířatech*. Hradec Králové: Filosofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2017, Bakalářská práce, 59 s.

Bakalářská práce „Morální oprávněnost pokusů na zvířatech“ se zabývá mravním až etickým problémem vivisekce. Práce se věnuje termínům spojeným s danou problematikou, ohlíží se na práva zvířat ze dvou různých hledisek a snaží se nalézt body ve zvířecích právech, které ji odmítají. Pojednává rovněž o zvířatech, která jsou na pokusy používána a jakým způsobem jsou dané látky testovány. Důležitým cílem práce je vytyčit zvíře jako žijící bytost, která stejně jako člověk něco cítí, určitým způsobem porovnat člověka jako něco "nadřazeného". A bere-li se člověk jako bytost vyšší, je nutné pochopit i jeho postavení ke zvířeti a právům jak člověka, tak zvířete. V neposlední řadě uvádí také významné osoby a organizace, které se podílí na ochraně zvířat.

Klíčová slova:

- pokusy
- morálka
- rovnost
- zvířata

Annotation

ADAMIČKOVÁ, Pavla. *Moral Justification of Experiments on Animals*. Hradec Králové, Faculty of Philosophy, University of Hradec Králové, 2017, Bachelor's work, 59 p.

Bachelor's work „Moral Justification of Experiments on Animals" deals with the moral and ethical issue of vivisection. The work deals with the terms associated with the issue, looks upon animal rights from two different perspectives, trying to find examples in animal rights rejecting vivisection. It also discusses the issue of animals used for experimentation and the way various substances are tested on them. An important goal of this work is to lay out an animal as a living creature that is capable of feeling, just like a human is, and in some way to compare it to man as something "superior". And, if man is considered a higher being, it is necessary to understand his relation to animals and both the human and animal rights. Finally, it also lists important peoples and organizations involved in the protection of animals.

Keywords:

- Experiments
- Morality
- Parity
- Animals

Obsah

Úvod.....	9
1. Charakteristika problému	11
1.1 Základní pojmy	11
1.2 Související pojmy.....	11
2. Lidská nadřazenost	14
2.1 Otázka nadřazenosti	14
2.1.1 Historický pohled na lidskou nadřazenost.....	16
2.1.2 Myšlenkové proudy	18
3. Podobnost X rozdílnost lidí a zvířat	21
3.1 Vnímání bolesti	22
3.2 Zvířata a řeč.....	24
3.3 Pocity a vědomí.....	25
3.4 Zvířecí důvtip	26
4. Pokusy na zvířatech	27
4.1 Historie pokusů na zvířatech.....	27
4.1.1 První pokusy na zvířatech	28
4.1.2 Základní a aplikovaný výzkum	29
4.2 Kde jsou využívány	29
4.2.1 Typy nejběžnějších testů	30
4.3 Nejen chemické týrání.....	31
4.4 Etické stanovisko	32
5. Je vhodné používat zvířata?	34
5.1 Pokusy na zvířatech nejsou nutné	34
5.1.1 Důvody pro zrušení	35
5.1.2 Alternativní metody.....	37
6. Aktuální pohled.....	41
6.1 Odcizení	42
6.2 Zákonodárství.....	42
6.2.1 Pokusná a laboratorní zvířata	43
6.3 Zastánci práv zvířat	45
6.3.1 Peter Singer	46
6.3.2 Georges Chapouthier	46

6.3.3 Tom Regan	47
6.4 Welfaristé	48
6.4.1 John Webster	48
7. Organizace na ochranu zvířat	50
7.1 Svoboda zvířat.....	51
7.2 Nadace na ochranu zvířat.....	52
Závěr	53
Použité zdroje:	55
PŘÍLOHY	58

Úvod

Tématem této bakalářské práce je pohled na pokusy na zvířatech a jejich morální oprávněnost. Hlavním cílem bylo vytyčit, zda nás k představě nadřazenosti něco opravňuje, zda je takové jednání vůči zvířatům etické a proč si nejenom já myslím, že ne. Práce vychází z historických předpokladů, které mají neopominutelný vliv na dnešní dobu a pohled na zvířata a taktéž o snahu o získání vyššího morálního statutu zvířat.

V úvodu práce si vytyčíme problém, kterým se budeme zabývat, který obsahuje nezbytné pojmy spojené s touto problematikou. Dále se budeme věnovat samotné lidské nadřazenosti, v níž představím názory myslitelů nejenom v historickém kontextu, nýbrž i v rozdělení světa na východ a západ. V další kapitole poukáži na skutečnost, že zvířata mají mnohé vlastnosti relevantní pro to, abychom na ně brali morální ohledy. Dále se budu věnovat samotným pokusům a představím nejběžnější testy, které se na zvířatech dělají a to nejenom ty chemické, nýbrž i ty psychologické. Taktéž zde představím etické stanovisko. Uvedu skutečnosti, které zpochybňují názor, že je nutné dělat pokusy na zvířatech podpořených o různé výsledky výzkumů a taktéž představím řadu alternativních metod, které jsou v dnešní době na již vysoké úrovni a které dokážou živou tkáň nahradit mnohdy lepšími metodami, než nepopsatelným utrpením a dlouhými bolestmi u zvířat.

Největším problémem dnešní společnosti je neinformovanost o věcech, které se běžně dějí. Lidé nemají zájem vědět, na kolika zvířatech bylo otestováno nepřeberné množství kosmetiky a léků, které má doma téměř každý a které dnes a denně používá. Lidstvo se zastavilo v době, kdy byla zvířata považována za věci, které slouží lidskému prospěchu, či v době, kdy byla považována za pouhé stroje, které nic necítí. Přesněji hovořím o 17. století a názoru filosofa René Descarta, jehož pohled se dochoval až do 19. století, kdy prvně vidíme zvířata jako trpící bytosti. Zvířata nemají hodnotu samu o sobě, což je jedním z klíčových bodů etického přístupu. Optimističtější jsme na tom ve 20. století díky filosofovi Jeremy Benthamovi, díky jehož názoru se na zvířata začalo hledět z jiného úhlu pohledu. Navazovali na něj další, jimž osud zvířat nebyl lhostejný, jako je Peter Singer, Georges Chapouthier, Tom Regan, z hlediska welfare John Webster a mnoho dalších. Tyto osobnosti vidí

ve zvířatech morální hodnotu samu o sobě a snaží se o informování veřejnosti a zlepšení životních podmínek nejenom laboratorních zvířat.

V poslední části práce se ocitneme v aktuálním dění. Vyobrazím zde zákony, které definují pokusná a laboratorní zvířata a které dávají omezení pokusným laboratořím, jak se o zvířata starat a jak o nich vést správné záznamy. Představím zde již výše zmíněná jména a organizace, které bojují za práva zvířat a o informování veřejnosti, jako je Svoboda zvířat a Nadace na ochranu zvířat.

Toto téma jsem si vybrala z toho důvodu, že mě nejenom velmi zajímá, ale také proto, že je v poslední době velmi aktuální. Díky snaze organizací a lidí bojujících za práva zvířat se najde už mnohem více lidí, kteří za tato práva také bojují. A v dnešní době je již velice snadné se takovému trápení zvířat lehce vyhnout.

1. Charakteristika problému

O pokusech na zvířatech slyšel už každý z nás, každý má na ně ale vlastní názor. Obecně se jako ve většině problémů dělí na odpůrce, příznivce nebo osoby nezúčastněné. Odpůrci zastávají názor, že zvířata jsou stejně jako my živé bytosti a není tedy správné provádět na nich něco, co je jednoduše řečeno, bolí. Pro zastávce se jedná o nezbytné testy, které nám dopomohly k mnoha objevům, ať už vědění toho, jak funguje lidský organismus tak také pro potřeby výroby a testování nových léků a kosmetických přípravků. Mnozí nepovažují zvířata za cítící bytosti, protože jim nepřipisují morální status.

1.1 Základní pojmy

Abychom porozuměli problematice pokusů na zvířatech a obecně vztahu ke zvířatům, je nezbytné vysvětlit několik základních pojmů.

Vivisekce - „*biol pokus. operační zákrok na zvířeti bez umrtvení*“ (Václavík a kol., 2011)

„*každý pokus na živém zvířeti bez znecitlivění, při kterém je použito operační techniky.*“ (Ilustrovaný encyklopedický slovník, 1982, s. 781)

Jedná se tedy o operační zákroky prováděné na zvířatech bez narkózy, tedy ve stavu plného vědomí. Mnohými z nás mohou být chápány jako zlo, ovšem takové, bez kterého bychom nemohli používat léky, kosmetiku, čistící přípravky aj. Otázkou ovšem zůstává, zda nám jsou takové testy prospěšné.

Pokus na zvířeti se od vivisekce liší v tom, že zvíře je při operaci uspáno nebo znecitlivěno.

1.2 Související pojmy

1. Speciesismus - „... odráží předpojatý postoj, jako např. rasismus či sexismus, který jedince nehodnotí na základě jejich individuálních povahových rysů či charakteristik, ale na základě jejich příslušnosti k určité skupině - v tomto případě ke druhu (*species = druh*).“ (Bekoff, 2009, s. 61)

2. Welfare - Tedy životní pohoda zvířat se zabývá pohodlím zvířat jak z psychického, tak mentálního zdraví. Existují normy, které by měly splňovat to, aby zvířata žila klidným životem bez utrpení. Brambellova komise šetřila intenzivní chovy a sepsala pět bodů, které by měli splňovat všichni chovatelé, aby žila zvířata výše zmíněným, klidným životem. Pět svobod: (Webster, 1999, s. 11)

1. svoboda od žízně a hladu

2. svoboda od nepohodlí

3. svoboda od bolesti, zranění a nemoci

4. svoboda uskutečnit normální chování

5. svoboda od strachu a úzkosti

3. Pokusné zvíře - „je každé zvíře, na kterém se provádějí experimenty. Jeho původ může být různý, odchycené ve volné přírodě, vykoupené od chovatele nebo chované v laboratoři. U pokusného zvířete obvykle postrádáme charakteristiku, informace o populaci z níž pochází.“ (Svoboda zvířat. Brožura- pokusy na zvířatech 2001: 9)

4. Laboratorní zvíře - „je zvířetem známých genetických vlastností a je rozmnožováno jen pro laboratorní účely. Laboratorní zvíře má obecné vlastnosti zvířete pokusného, ale liší se především v tom, že:

- svým založením je určeno pro laboratorní účely,

- vlastní přenosné a vhodné vlastnosti, které jej určují pro daný výzkumný úkol,

- je definované z hlediska genetického a zdravotního stavu, atd.,

- zůstává po celý život respektive po mnoha generaci v podmínkách vyžadovaných a určených prováděným výzkumem.“ (Svoboda zvířat. Brožura- pokusy na zvířatech 2001: 9)

5. Zvířecí model - „je živý organismus jehož studium podle určitých pravidel dovoluje reprodukovat a analogicky odvozovat chování a vlastnosti člověka nebo dalších živočišných druhů. Definice zahrnuje modely určené pro studium fyziologických i patologických recesů a zákonitostí.“ (Svoboda zvířat. Brožura- pokusy na zvířatech 2001: 9)

6. Biomodel - „biologický model je živý systém, jeho studium dle určitých pravidel dovoluje reprodukovat a analogicky odvozovat chování a vlastnosti původního jiného živého systému. Měl by poskytovat nový pohled na řešenou problematiku. Zahrnuje sem modely na úrovni buněčné, orgánové, tkáňové i celý organismus zvířete. Dnes jsou známy a používány tisíce biomodelů a jejich počet stále stoupá.“ (Svoboda zvířat. Brožura- pokusy na zvířatech 2001: 9)

7. Zvířecí model nemoci: „je živý organismus s vrozenou, přirozeně či uměle získanou vadou, poruchou, patologickým procesem nebo dispozicemi k onemocnění, jehož studium dle přesně vymezených pravidel dovoluje reprodukovat, analogicky odvozovat patologické chování nebo vlastnosti jiného objektu. Genetické inženýrství, které dokáže změnit genetický kód (transgenní zvíře), nyní začíná stírat rozdíly mezi uměle navozeným a spontánním, respektive genetickým modelem, a to tehdy, když transgenní zvíře je použito k další přirozené reprodukci.“ (Svoboda zvířat. Brožura- pokusy na zvířatech 2001: 9)

8. Morální status - „Mít morální status znamená být entitou⁷³, (Entitou ve filosofii rozumíme samostatně existující jednotku či objekt (hmotný či abstraktní). vůči které mají morální aktéři etické závazky. Jestliže má entita morální status, pak bychom s ní neměli zacházet podle toho, jak uznáme za vhodné, ale máme morální povinnost vzít v úvahu také její potřeby a zájmy. Máme povinnost takto jednat ne pouze proto, že ochrana těchto zájmů by pro nás nebo jiné osoby byla výhodná, ale protože tyto zájmy mají morální váhu a jsou na našich vlastních cílech nezávislé.“ (Vandrovcová, 2011, s. 38, 39)

2. Lidská nadřazenost

Cílem této kapitoly bude zaměření se na vzájemné postavení lidí a zvířat, jejich vztah z chronologického úhlu pohledu a objasnění myšlenkových proudů. Přesněji hovořím o nadřazenosti, nebo-li druhové nadřazenosti, kterou nazýváme speciesismus. Není to problém, který by povyšoval pouze člověka nad zvíře, nýbrž i člověka nad jiné lidi odlišných skupin. Největší problém, který stále převládá v mnohých z nás vystihl Patterson, který říká, že: „*Hlavním mechanismem, zacházení se zvířaty, který lidé přejali, bylo přesvědčení, že sami mezi zvířata nepatří a že jim jsou morálně nadřazení (...)*.“ Také tvrdí, že naše chování ke zvířatům se dotýká i našeho chování k lidem. (Patterson, 2003, s. 25) I v dnešní době převládá názor, že "kdo nemá rád zvířata, nemá rád lidi". Člověk, který je z principu schopen ubít nebo týrat zvíře nemá problémy s tím, aby zbil nebo týral místo zvířete člověka.

2.1 Otázka nadřazenosti

Podíváme-li se do historie, přesněji do Bible, už zde můžeme najít první zmínky o postavení lidí a zvířat: „*Biblická svědectví vidí lidi a zvířata v těsném společenství. Jsou si navzájem blízcí. A ačkoliv je zvláštní role lidí zdůrazňována, Písmo jako celek považuje za samozřejmé, že zvířata jsou součástí lidského prostředí.*“ (Vischer, 2007, s. 13) Dále Vischer říká, že zvířata stejně tak jako všechno okolo nás byli stvořeni Bohem. Nikde v Bibli nenalezneme důvod, proč by lidé měli zvířata brát za věci. S touto myšlenkou přišel až v moderní době Descartes, který považoval zvířata za stroje proto, že nemají duši, člověk ji má, je nesmrtelný a proto se tolik lišíme od zvířat. (Vischer, 2007, s. 13,14)

Bůh stvořil člověka a zvíře v jeden tentýž den. V Písmu je ale uvedeno, že Bůh rozlišuje člověka a zvíře v tom, že každému se dostalo jiného požehnání. Každé zvíře je požehnáno, ale jinak než člověk, protože člověk má být Božím společníkem, tedy něčím vyšším, než zvíře. Říká, že lidé jsou: „*...v jistém smyslu jsou v centru společenství božích tvorů.*“ Mezi lidmi a zvířaty nalézáme mnoho násilí. Původně měli být lidé vegetariáni a požívání masa přišlo až později, je to považováno za „ústupek“ Boží. (Vischer, 2007, s. 16, 17)

Erazim Kohák ve své knize *Zelená svatozář* uvádí, že teprve v 60. - 70. letech si lidé začali ve větší míře všimnout toho, že zvířata nejsou jenom věci, které byly jen tak zabíjeny a vyprovázeny ze světa. Že stejně tak jako my žijí svým vlastním životem a také cítí. Toto uvědomění rozpoutaly Spojené státy v době, které se říká ekologické probuzení. Říká: „*Že to vlastně jsou lidičky v kožíškách - a že my lidé jsme sami jedním z živočišných druhů.*“ Evropské moderní přesvědčení vychází z pojetí, které přirovnává svět k divadlu, ve kterém je člověk hercem v hlavní roli, který využívá své kulisy v podobě přírody, zvířat atd. (Kohák, 1998, s. 27, 28) Pokud ale bereme zvířata jako výše zmíněné kulisy, tedy věci, může být velmi obtížné takto hluboce zakořeněný názor vyvracet.

S tím souvisí i to, že člověk často používá zvířecí označení jako nadávky a nepěkná označení pro lidi. Patterson uvádí tento problém jako klíčový ve válkách, protože zabíjení lidí bylo prý díky tomu jednodušší. Lidé byli dosazeni na pozici zvířat, bylo jim odepřeno jejich lidství a je snazší zabít zvíře, než člověka. (Patterson, 2009, s. 47) V knize je uveden citát filosofa Theodora Adorna, který zní: „*Osvětim začíná všude tam, kde se někdo podívá na jatka a pomyslí si: vždyť to jsou jenom zvířata.*“ (Patterson, 2009, s. 60) Je zvláštní zahledět se do minulosti a podívat se na bojování ve válkách, které je už dávno za námi a zároveň je to považováno za nevýslovnou krutost a na druhou stranu se zamyslet nad dnešní dobou a krutostí, kterou provádíme zvířatům. Dá se to nazvat jako válkou mezi lidmi a zvířaty? Myslím si, že ne, protože my na rozdíl od nich máme tu moc se bránit. Je zarážející, jaká je podobnost mezi řekněme druhou světovou válkou a tím, co se děje dnes na jatkách.

Boria Saxová říká, že se nacisté snažili připodobnit zabíjení lidí porážce zvířat. Před jejich zabitím se museli svléknout donaha a byli nacpáni do těsného davu. Nejenom nahota, ale i těsnost připomínala zvířecí stádo. (Patterson, 2009, s. 107) Je to podobné k zvířecím nadávkám, přesto i takové praktiky dopomohly k zabíjení tolika nevinných lidí. Co lze považovat za velmi zvláštní fakt je, že mnozí lidé páchající takové odporné činy měli zvířata rádi. Podle mnohých byl Adolf Hitler vegetarián, i zde ovšem nalezneme mnoho protichůdných názorů. Stanislav Komárek by to okomentoval tím, že většina lidí by nebyla schopná dnes a denně zabíjet a nemyslet na nic jiného. Přesto, že se nacistické Německo stavělo na stranu zvířat a

přírody, vedlo to k jednomu méně příjemnému závěru. Zvířata i přírodu chránili, ale místo toho využívali člověka. (Komárek, 2012, s. 77)

Nadřazenost je velkým problémem, se kterým se společnost potýká a potýkat vždy bude. Singer říká, že se nejedná jenom o nadřazenost člověka vůči zvířeti, nýbrž i mezi lidmi. Přesněji hovoří o porušování oné zásady rovnosti a to například u rasistů, kteří preferují zájem u své vlastní rasy, dále sexisté, kteří preferují zájmy svého pohlaví a lidé druhově dominující, jejichž cílem je, aby se ostatní podřídili jejich prioritám. (Singer, 2001, s. 24) Uvádí zajímavý příklad: když se rodičům narodí dítě, které má nevyléčitelnou poruchu mozku, která zapříčinila, že si nemůže uvědomovat život, pocity ani ostatní běžné věci. Jeho rodiče si pro něj přejí bezbolestnou smrt, jejich prosbě ale nemůže být vyhověno. Na druhou stranu staví zvíře (pes, prase, šimpanz), které má vyšší schopnosti, jako je uvědomování si sebe sama, komunikace atd., které toto postižené dítě do konce svého života mít nebude. Zde vidí právě ten rozdíl v nadřazenosti, pes ani jiné zvíře není člověk, i přes to, že jeho schopnosti jsou v tomto případě lepší. (Singer, 2001, s. 35)

V další podkapitole se budeme lidskou nadřazeností zabývat z historického hlediska. Pomůže nám pochopit chování ke zvířatům v dnešní době, protože všechno co známe a máme vštěpené, přirozeně pochází z historie.

2.1.1 Historický pohled na lidskou nadřazenost

Lidé a zvířata spolu žijí již odedávna. Vztah a pohled lidí na zvířata se časem mění a v každé době a společnosti se chovali a zacházeli se zvířaty jinak. Ne vždy byla zvířata považována za naše bližní a ne vždy bylo povoleno je chránit.

Podíváme-li se do antiky a myšlenku Aristotela, jednoho z největších filosofů vůbec, převládá názor, že pouze lidé mají rozum, tedy jsou „*anima rationalis*“. Co máme společné se zvířaty je „*anima sensitiva*“, tedy možnost cítit. (Birch, 2007, s. 47)

Vezmeme-li to chronologicky postupně, lze to rozdělit do tří etap. V první etapě se nacházíme ve **středověku**, kde zvířata patřila do každodenního života a byla

chápana jako bližní, i když jejich postavení bylo nižší, než to lidské. Zvířata žila v lidských obydlích, měla jména a dokonce si s nimi také povídali a čekali pochopení a rozvážlivost. I přes tohle všechno s nimi lidé zacházeli nelítostně a netaktně. Páni měli velikou moc, jednali podobně jak s lidskými poddanými, tak se zvířaty. (Kohák, 1998, s. 29)

V době středověku je určitě velice zajímavou postavou Tomáš Akvinský. Byl jedním z největších filosofů a teologů třináctého století. Navázal především na myšlenky Aristotela, ale také na myšlenky novoplatoniků. Z Aristotelových myšlenek převzal také názory na zvířata, o kterých říkal, že nemají žádnou hodnotu a měla by být využívána k našemu prospěchu. Jan Čejka tvrdí, že: „*Tomáše Akvinského řád věcí je takový, že vše méně dokonalé musí sloužit více dokonalému – rostliny slouží zvířatům, zvířata tu jsou ke službě člověku.*“ (Čejka, 2007, s. 7) A pokud podle Akvinského má člověk soucit se zvířaty, o to větší má soucit k lidem. S tím souvisí i názor, který se v dějinách často opakuje a to, že kdo je schopen ublížit zvířeti, je schopen ublížit člověku. (Singer, 2001, s. 211) Křesťanští myslitelé měli zpravidla podobný přístup. Důvod takového smýšlení nalézali už v Bibli. V knize Život se zvířaty je uvedeno, že spolu s Aristotelem sdílel názor, že: „... *zvířata nemají mysl ani rozum a vůbec žádný duševní život.*“ (Birch, 2007, s. 47) Kvůli těmto a podobným názorům lidé v této době nepovažovali zvířecí problematiku za důležitou. Tyto myšlenky byly ovšem velice významné, proto se jimi mnozí řídili až do devatenáctého století. Až v té době lidé začali považovat zvířata za něco víc.

V době **novověku** se postavení zvířete a člověka změnilo až do té míry, že zvíře bylo chápáno jako surovina. Vznikla zde nutnost oddělit člověka od zvířete, ovšem otroci - lidé byli také chápáni a považováni za stroje či majetek. Kohák říká, že: „... *vzniká tvrdě prosazovaná představa naprostého odříznutí: člověk je vtělený anděl s nesmrtelnou duší, zvíře je hmotný organismus či přímo stroj, bez nároku na jakékoliv ohledy.*“ (Kohák, 1998, s. 29, 30)

Novověk byl silně ovlivněn i názory Descartovými, který rozdělil *res cogitans* a *res extensa*. Člověku jako jedinému patřila mysl, tedy *res cogitans*, tudíž zvířata považoval za stroje. Podle něho tedy nejsou schopna cítit bolest, strach ani jiné pocity, jsou to pouhé mechanismy. Přibíjel psi hřebíky k prknům a zaživa je pitval. Descartes se od Akvinského lišil v tom, že byl spíše racionalista, co mají ale tito

myslitelé společného je to, že zvířatům nepřipisují žádné lidské vlastnosti jako je cit nebo rozum. Člověk jakožto myslící subjekt s duší byl na samém vrcholu a měl tudíž i schopnost posmrtného života na rozdíl od zvířat, která dle něj duši neměla. John Webster uvádí zajímavou myšlenku, že Descartovo „*Cogito, ergo sum*“ platí i v opačném případě: „Nemyslí, tedy nejsou“. (Webster, 1999, s. 23)

Podle Thomase Hobbesa se zvířata dorozumívají pomocí zvuků, nejedná se podle něj o svobodnou vůli ani o rozum, jako je tomu u člověka. Jinou cestou se v novověku dal Michael de Montaigne, který ukazuje svůj negativní postoj vůči lidské panovačnosti a domýšlivosti. Zvířata podle něj komunikují svým vlastním způsobem, ne jako člověk řečí, ale gesty. To, že my jejich dorozumívání nerozumíme, může být problémem nás, ani s lidmi z cizích zemí se hned nedorozumíme jazykem. (Komárek, 2011, s. 68)

V 18. století v době nazývané osvícenství bylo odhaleno, že pokusy na živých zvířatech ukazují podobnost mezi fyziologií člověka a zvířete. Voltaire dokonce řekl, že psi jsou schopni většího přátelství, než lidé. Postupně se na zvířata začala brát zřetel a bylo uznáno, že cítí. (Singer, 2001, s. 217)

Třetí etapa je **postoj ke zvířatům v dnešní době**. Za přerušení dobrých vztahů mezi lidmi a zvířaty viníme průmyslovou kulturu, protože věda začala dělat testy na zvířatech a stýkání se zvířaty už nebylo denní samozřejmostí. Přestože závislost na zvířatech zůstala stejná, vzrostla vůči tomuto tématu naše lhostejnost. (Kohák, 1998, s. 30)

v 19. století byla Anglie tím průkopníkem, který zavedl první předpisy ke zvířecí ochraně. Kohák říká, že: „*V roce 1822 vstupují v Anglii v platnost první zákony na ochranu zvířat, o dva roky později vzniká Královská společnost pro ochranu zvířat.*“ Evropa se posléze také přidává. (tamtéž)

2.1.2 Myšlenkové proudy

Jak je už uvedeno v podkapitole Historický pohled na lidskou nadřazenost, lidé chápali zvířata v různých dobách jinak, stejně tak se k nim nechovali vždy stejně. Mnohé bylo ovlivněno názory velkých myslitelů, filosofů jako byl Tomáš Akvinský.

Jak je tomu ale při rozdělení na Východ a Západ? Také zde nalezneme určité jinakosti v pohledu na soužití se zvířaty.

Východní myšlení preferuje v etickém kontextu ke zvířatům úctu a dokonce můžeme hovořit o mystičnosti. Naopak Západní svět upřednostňuje člověka jako pána všeho také s tím, že by si měl podmanit přírodu a dokonce celý svět. (Chapouthier, 2013, s. 30) Níže jsou podrobněji popsány západní a východní myšlenkové proudy.

2.1.2.1 Západ

Do Západního myšlení řadíme řecko-latinské a židovské smýšlení. Bylo zde mnoho odlišností v chápání zvířat, vždy ale vedly k jednomu ze dvou následujících proudů. První proud zastával názor, že lidé by měli být na absolutní špičce, naopak ten druhý prosazoval postoj, že bychom se ke zvířatům měli chovat s respektem. (Chapouthier, 2013, s. 20)

V předkřesťanském myšlení ještě před tím, než byl člověk považován za padlého kvůli ženě a zvířeti byl člověk sice nadřazen, ale v pokojném smyslu, kdy požívání zvířat bylo ještě nepřipustné. Po onom pádu už se stalo požívání a odívání do zvířecích kůží dovolené. (Singer, 2001, s. 203)

Ve Starověkém Řecku je důležité zmínit Pythagora, který jako vegetarián považoval za nepřipustné pojídat zvířata. Jeho víra vycházela z přesvědčení, že člověk má nesmrtelnou duši, která se po smrti může vtělit do zvířete, takže tím, že sníme zvíře, sníme svého přítele. Důležitější názor byl přijímán od velkého filosofa Aristotela. Singer uvádí, že Aristoteles říkal, že zvířata mají být k našemu prospěchu. Člověk je dle něj zvíře, ovšem zvíře racionální. (Singer, 2001, s. 204)

Devatenácté a dvacáté století je posunem k lepšímu chování k našim mimolidským bližním. Krátce nastíním názory čtyř velkých osobností, kterým vděčíme za lepší zacházení se zvířaty. Jako první je František z Assisi, který byl znám svou láskou ke všemu, co vytvořil Bůh. Pochopení a láska ke zvířatům měla silný náboženský náboj. Lze ho také považovat za prvního iniciátora hnutí za zvířata. Singer uvádí, že jeho láska byla založena na „náboženské extázi“, protože za své bližní nepovažoval jenom živé bytosti, nýbrž i slunce, vítr a jiné živly a všechny považoval za sobě blízké. I on si ale myslel, že vše bylo stvořeno pro člověka, taktéž

i živly jsou pro to, aby nám sloužily, ale neměli bychom se tím přímo řídit. (Singer, 2001, s. 213) Dalším člověkem, který viděl podobnost mezi lidmi a zvířaty byl Michael Montaigne. Říká: „*Nad jiné neřesti nenávidím krutost, a to i z vrozeného odporu i na základě úvahy, a mám ji za neřest schovanou [...]. Co se mne týče, nedokázal jsem bez odporu přihlížet ani tomu, jak honí a utrácují nevinné zvíře, které je bezbranné a které nám naprosto neubližuje.*” (uvozovky v originále). Zvířata jsou dle něho schopna dělat rozdíly či dokonce rozumně myslet. Dalším zde uvedeným bude Jeremy Bentham, který se zabývá morální filosofií. Zvířata viděl jako trpící bytosti, které stejně tak jako člověk nebo Bůh zasluhují milost. Podle něj je všechno živé hodno milosti. Jako posledním je Arthur Schopenhauer, jehož hlavní ideou je „*vůle k životu, vůle k zachování existence*“, která je u všech tvorů stejná. (Chapouthier, 2013, s. 23-36) Tito autoři se podobají v tom, že soucítí se zvířaty a připisují jim jisté morální hodnoty. Chápali zvířata jako stvoření, která stejně tak jako člověka stvořil Bůh a naše chování by tomu mělo odpovídat.

Změna, která proběhla v již zmiňovaných stoletích měla hned několik příčin. Patrně ta největší byla v tom, že biologicky se lidé téměř neliší od lidoopů. Začaly se protesty proti pokusům na zvířatech a zejména vivisekci. Vznikalo mnoho organizací na ochranu zvířat a ochranu proti vyhynutí určitých druhů. Dále šlo o lepší životní podmínky jatečných zvířat a další. (Chapouthier, 2013, 26-28)

2.1.2.2 Východ

Na Východě se setkáváme s odlišným postojem. Zvířata zde mají lepší postavení, dokonce mají i jistou ochranu. Co je ale zvláštní, že zde není žádnou výjimkou potkat trýzněná a zpustošená zvířata. Dálný Východ má ještě pozitivnější pohled. Chapouthier říká, že: „*Podle buddhismu a taoismu má mít člověk soucit s každou trpící bytostí, tzn. s člověkem i zvířetem. To pochopitelně neznamená, že jsou jeden jako druhý, nýbrž že není legitimní působit jednomu či druhému utrpení.*” (Chapouthier, 2013, s. 21, 22) Východní proud na první pohled vypadá jako lépe se o zvířata starající, ovšem mnohé dosvědčuje tomu, že tomu tak nemusí vždy být.

3. Podobnost X rozdílnost lidí a zvířat

Asi každý z nás někdy přemýšlel nad tím, co zvířata cítí, jestli do určité míry myslí a jak se vypořádávají s bolestí. Jsou to živí tvorové, kteří mají stejné, nebo alespoň podobné potřeby a smysly jako lidé. Podíváme-li se na nějaké znaky, jedná se například o sdružování. Lidé se už od pradávna sdružují do celků, jako jsou rodiny, školní třídy, pracovní kolektivy, ale i města atd., u zvířat vidíme to samé, protože tvoří stáda. Může nám to sloužit třeba jako lepší obrana před nepřítelem, lidé zefektivní výrobu tím, že se každý zaměří na svůj pracovní úkon a zvířata ve stádě lépe uloví kořist. Můžeme hovořit i o komunikaci, která probíhá jak mezi lidským, tak ale i mezi zvířecím kolektivem. Mezi další podobnost můžeme zařadit hledání vyšších postů ve společnosti nebo vedoucího samce tlupy, to je ovšem spekulativní, protože se to v jednotlivých kulturách liší. Takových podobných příkladů můžeme najít mnoho, proto zde vyvstala otázka, proč by se měl člověk povyšovat nad jiná živá stvoření? Má k tomu právo?

Na otázku, v čem tedy spočívá rozdíl se snažilo najít odpověď mnoho lidí. Například podle Aristotela vlastní lidé mysl (intelekt) a na rozdíl od jiných živočichů jdou ve světle Boha, ostatní patří do hmoty. Mnozí zastávají názor, že lidé chodí vzpřímeně, oblékají se, obličejí jsou schopni ukázat, jak se zrovna cítí, jiní tvrdí, že mezi rozdílné znaky patří řeč, možnost uchycení okamžiku se schopností popsat jej. Dalšími dvěma body, které podle Koháka uvádí seriózní myslitelé jsou rozum a svoboda, přesto obě vychází z řeči. Jak už je uvedeno, člověk umí zachytit okamžik slovy, chápe ale i časový a prostorový kontext. I představitost, kterou člověk také uchopí nejenom svým zrakem, ale také pojmy. Kohák uvádí ještě morální odpovědnost. Můžeme si představit situace, které nenastaly, ale nastat mohly. (Kohák, 1998, s. 32, 33)

Rozdíly vidíme ve všem, člověk je před jinými živočichy vždy o pár kroků napřed. Jered Diamond vidí nejzásadnější posun člověka v době (přibližně před 40 000 lety), kdy byly zdokonaleny nástroje k práci a hudbě, světla a lidé začínali vnímat kulturu a obchod. Zlom, který způsobil naši odlišnost pochází z lidských genů. I Diamond vidí hlavní problém v používání řeči. Druzí tvrdí, že změna nastala již před dvěma miliony let v době lovců a sběračů. (Patterson, 2003, s. 20)

I přes to, podíváme-li se na dnešní domácí mazlíčky, pes hned ví, když něco provedl, stáhne ocas, posmutní mu oči, může se strachem klepat atd. Nejedná se náhodou také o odpovědnost, kdy čeká trest za svoje činy, které očividně ví, že udělat neměl?

Člověk se od zvířete může lišit z psychologického úhlu pohledu. Chování zvířete je ovlivňováno instinkty, pudy, které vznikají ze základních potřeb jako je shánění potravy, rozmnožování atd., naopak člověk jedná na základě rozumu. Na jeho počínání má vliv i vzdělání a jisté zvyklosti a pravidla. Agresivita je společná jak lidem tak i zvířatům, rozdíl je ovšem v tom, že lidé jednají útočně z rafinovanosti a z touhy po pomstě, nýbrž zvířata z důvodu přežití. (Milly Schär-Manzoli, 1996, s. 33)

3.1 Vnímání bolesti

„Je-li ospravedlnitelné, že ostatní lidé pociťují bolest stejně jako my, není tu jistě žádný důvod, proč by to nebylo ospravedlnitelné, i pokud jde o zvířata.“ (Singer, 2001, s. 26)

Je nanejvýš pravděpodobné, že lidé, kteří vykonávají pokusy na zvířatech, musí být uvnitř naprosto zautomatizováni a jejich odpověď na otázku, zda to zvíře bolí, odpoví, že ne, nebo trochu, ale je to pro dobro vědy. U člověka se předpokládá, že cítí bolest ze všech živočichů nejintenzivněji. Je ale zvláštní, že někdy nás malé říznutí nebo píchnutí bolí víc, než zlomená kost. Každý má bezpochyby jiný práh citlivosti, tak je tomu podle mého názoru i u zvířat. V knize Jana Čejky Primatt uvádí, že člověk je na prvním postu všech živočichů právem, myšleno vybaveností jeho mysli a těla. Ani na člověka nemůžeme koukat na jednoho jako na druhého, můžeme se lišit od barvy pleti až po inteligenci, ale jednu věc máme se zvířaty společnou, a to vnímání bolesti. Uvádí, že ať jsme v jakémkoli postavení, nedovolí nám to před bolestí jakkoli uniknout. Říká, že: *„Zvíře necítí bolest o nic méně, než člověk.“* Se zvířaty máme podobné orgány a nervovou soustavu a i přesto, že zvíře svojí bolest nedokáže vyjádřit slovy, vždy jeho utrpení poznáme změněným chováním. (Čejka (Primatt), 2010, s. 47, 48)

Zvířecí bolest lze vypožorovat i z chování velmi podobnému tomu našemu. Je zřejmé, že člověk se snaží bolesti uniknout, zvíře ale také. Někdy se takové situaci

ale nevyhneme a naše prosba o pomoc je podobná ne-li stejná jako zvířecí, projevující se hlasitými vzlyky a křikem. Společné je také to, že zraněnou část těla nepoužíváme, aby bolest nebyla silnější a aby se urychlilo její hojení. Zvířata se zraněním nohy většinou používají zbylé končetiny, aby zraněná tolik nebolela a rychle se zhojila. Singer uvádí zajímavé přirovnání k tomu, že tvorové, kteří nemluví, nemohou cítit bolest ani jiné pocity. To se ovšem přirozeně vztahuje i na kojence a malé děti, takže je tato hypotéza falešná. Člověk žijící ve společnosti zvířat se naučí rozumět jejich chování stejně tak, jako matky rozumí svým nemluvnatům. (Singer, 2001, s. 30)

Naše fyziologické a anatomické mechanismy jsou také velmi podobné. Dále se jedná o tzv. endogenní opiáty, které nalezneme: „... u všech savců, ptáků, plazů, obojživelníků, ryb i bezobratlých, jako jsou třeba červy a hmyz.“ Hlavním úkolem endogenních opiátů (nejznámějším je endorfin) je snižování bolesti v důsledku např. úrazu. Je tedy zcela přirozené, že zvířata bolest cítí, jinak by přítomnost opiátů byla zcela zbytečná. Také reakce na anestetika a analgetika jsou dalším bodem k důkazu zvířecí bolesti. (Čejka (Rowlands), 2010, s. 109, 110)

V polovině 19. století, kdy byla objevena anestetika se na pocit utrpení hledělo ze zcela odlišného hlediska. Byla jím jakási hierarchie, lidé různého věku, muži a ženy, povaha, rasa, společenské postavení, vše mělo vliv na to, jak daná bytost cítí bolest. Zvířata patřila na nejnižší úroveň, ale i mezi zvířaty byla hierarchie, kde se zvířata dělila na domácí a divoká. Anestezie zapříčinila nárůst používaných zvířat k pokusům. (Vandrovcová, 2011)

I na konci 20. století je vnímání bolesti zvířat marginálním problémem, někdy na ní dokonce není hleděno vůbec. (Vandrovcová, 2011, s. 89) Je tomu proto, že mladí lidé, kteří mají zájem podílet se třeba i na léčení zvířat jsou už na středních školách podrobováni podobným pokusům, začíná se na pitvání včely pod mikroskopem, později potkan a takhle to pokračuje dál. I přes to, že mají nárok na odmítnutí pokusu na živém zvířeti různými alternativními metodami, učitelé jej přesvědčí, že tato cesta je humánní. Musí se naučit dívat na zvíře jako pekař na chleba, nesmějí si připustit, že zvíře je bytost, která něco cítí.

3.2 Zvířata a řeč

Už od mala se setkáváme s pohádkami, ve kterých jsou hlavními hrdiny mluvící zvířata. Ale přeci každé malé dítě ví, že si se psem, kterého má doma, nepovídá, protože je němý. Zvířata spolu komunikují, nemají ale vyvinutou řeč do takové míry, jako člověk. Komárek ve své knize *Ochlupení bližní* říká, že zvířata nemohou vypovědět o tom, co již bylo nebo nejsou schopni říci průběh událostí nebo příběh. Zvířata se pomocí komunikace snaží dát najevo své emoce nebo obstarat jednotu skupiny. (Komárek, 2011, s. 46)

To ale není vše, čeho jsou schopna pomocí řeči dosáhnout. Někteří lidé si mohou myslet, že je jejich jazyk pouze jednoduchou hříčkou zvuků vydávaných v primitivních situacích, jako například v ohrožení. Bekoff ale uvádí, že jejich komunikace je komplikovaná a obsahuje jak zvukové, tak i pohybové ukazatele. Mohou si díky ní předat informace o tom, kde lze sehnat strava, jaké mají emoce, kam jdou, či jaké jsou jejich potřeby. (Bekoff, 2009, s. 66)

Etologie, věda zabývající se chováním zvířat, přišla svými výzkumy na to, že zvířata jsou do určité míry schopna naučit se používat řeč. Vandrovcová ve své knize uvádí výzkumy manželů Gardnerových, kteří učili malé šimpanze kooperovat s menší verzí znakového jazyka. Naučili se používat znaky na předměty a to i v tom případě, kdy se nejednalo o ten samý předmět, na kterém se to naučili, pouze o ten samý druh (v knize uveden klobouk, poznali ho i přesto, že měl jiný tvar). (Vandrovcová, 2011, s. 27)

Dalším pozoruhodným příkladem je Sue Savageová-Rumbaughová, která ve svém výzkumu motivovala šimpanze používat jazyk na počítačové klávesnici a s pomocí lexikálních tabulek. Dokonce když dva šimpanzi hráli hru na počítači, byly jejich dovednosti odpovídající devítiletým klukům. Upozornila na to, že bez lidské pomoci není možné, aby zvířata tímto způsobem fungovala, ale o jejich inteligenci svědčí i fakt, že jsou sto přijmou úplně jiný komunikační systém. (tamtéž, s. 28)

Z běžného života můžeme znát třeba papoušky, kteří "papouškují" to, co slyší z okolí. Komárek uvádí příklady papoušků, kteří dovedli v dané chvíli lidským hlasem reagovat na podněty z okolí. Říká ale, že se nejedná o vlastní iniciativu, nýbrž o oposlouchané a okoukané používání pojmů v danou chvíli, denní dobu. (Komárek,

2011, s. 47) Dalším příkladem může být Irene Pepperbergová, která pracovala s žakem šedým - Alexem. Jejím hlavním cílem a zároveň paradoxem bylo, aby se neučil papouškovat. Nebyla sama, kdo ho učil a postupně byl schopen smysluplně spojovat lidská slova.

3.3 Pocity a vědomí

Jak bylo uvedeno v předchozí podkapitole, lidé a zvířata mají do jisté míry společnou i řeč, především ale komunikují jinak. Jak je to ale s pocity a vědomím, které bývalo často u zvířat zamítáno?

Lidé mají nepřeberné množství pocitů, to je jasné, ale co zvířata? První, na co se zaměřím bude úzkost a utrpení. Birch uvádí, že: „*Například psychofarmaka (benzodiazepiny) působí na zvířata podobně jako na nás. Senzorické receptory pro tyto chemikálie mají všichni obratlovci kromě žraloků. To znamená, že většina obratlovců pociťuje nějaký druh utrpení, jenž se podobá úzkosti u lidí.*“ Všichni živočichové mají tedy cit a vnímání, čím komplikovanější a spletitější je naše nervová soustava a sensorický systém, tím více jsme schopni vnímat. Stres je také pozorovatelný, a to v případě, vystavíme-li nějaké zvíře, např. ovci stresu v podobě psa. Lze vypožorovat zrychlení tepu, dechu, přípravu na útok nebo útěk atd. (Birch, 2007, s. 53)

Utrpení zvířat podle Americké veterinářské asociace:

„Bolest: nepříjemná smyslová a emoční zkušenost spojená s poškozením částí těla;

Tíseň: stav, kdy zvíře není schopné přizpůsobit se změněnému prostředí (jako je nepřirozená strava) nebo změněnému vnitřnímu stavu (například vysoký krevní tlak);

Neklid: stav, kdy se zvíře nedokáže přizpůsobit novému prostředí - například při transportu nebo je-li odebráno od svého stáda;

Úzkost: stav zvýšené bdělosti a ostražitosti, vyvolaný neznámým nebezpečím (např. kočka na prohlídce u veterináře;

Strach: odpověď na přítomnost známého nebezpečí (např. predátor v bezprostřední blízkosti).“ (Birch, 2007. s. 53)

Mnohá zvířata jsou silnější než člověk, proč je tedy on ve výhodě? John Webster uvádí, že hlavním důvodem je vyšší fáze vývoje mysli. Dovedeme se rozhodnout na základě znalosti okolností, porozumění stavu věcí okolo, které nás

vedou k dobrému rozumovému rozhodnutí. Poukazuje na fakt, že se nejednalo o získání těchto "převah" najednou, nýbrž v tom jsou dlouhá léta vývoje a snahy přežít. Hlavním cílem bylo tedy přežití, je zde ale i možnost výskytu myšlení i u jiných typů živočichů. (Webster, 1999, s. 23)

3.4 Zvířecí důvtip

Než přejdu k čisté otázce zvířecího důvtipu, zastavím se ještě u názoru, který zvířecí schopnosti nedoceňuje. Někteří tvrdí (a bezpochyby mají pravdu), že zvíře nedokáže to, co člověk. Zde je ovšem na místě namítnout, že už pozapomněli na to, co dokáže zvíře, ale člověk ne. Podíváme-li se třeba na ptáky a létání, je zde sporné o tom hovořit, protože lidé se také naučili létat, ovšem se nám to nedá připisovat od narození či z naší přirozenosti. Mnohá zvířata ale dovedou stopovat na desítky kilometrů, umí vycítit nebezpečí mnohem dříve, než ho vidí nebo v případě mravenců unesou dvojnásobnou váhu svého těla a mnohem víc. I to by měli mnozí, kteří je podceňují, vzít v potaz, protože je to důležitým bodem.

Důvtip či inteligence patří k věcem, kterými se, alespoň podle mnohých od zvířat odlišujeme. Bekoff říká, že chytrost je rychle reagovat při nečekaných událostech a schopnost anticipovat budoucnost či se na budoucí jevy chystat. Uvádí příklady, ve kterých dosvědčuje takovému chování, jako např. že psouni prérioví a kočkodani jsou schopni několika zvuky odlišit různá blížící se nebezpečí a vhodně se před nimi ukrýt. Jiná zvířata jsou schopna stopování nebo klamání druhých v případě schovávání potravy. (Bekoff, 2009, s. 68 - 71)

Výše zmíněné příklady jsou ukázkou toho, že zvířata jsou také inteligentní, nelze ovšem jejich chytrost přirovnávat k té naší. Jim se vyvinula pro potřeby jejich života a oni s ní dokážou přežít stejně tak, jako my s tou naší. Každý člověk se liší mírou své inteligence, stejně tak i u zvířete nelze říci, že jedno je stejně inteligentní, jako druhé.

4. Pokusy na zvířatech

Pokusy na zvířatech patří k problémům, kterými se společnost zabývá už dlouhou dobu. Mnoho lidí bojuje za práva zvířat (viz. níže), ať už z jakéhokoli úhlu pohledu. Obecně je však snaha zabránit týrání zvířat za vědeckými nebo potravinářskými účely - rychle vyrůst, zabít a mít velké zisky. Můžeme nalézt alternativy, jak se jím vyhnout a zvířata nevystavovat takovým nebezpečím.

Každý rok je k pokusům na celém světě využito a následně zabito 115 milionů zvířat. Zvířata jsou při pokusech vystavena značným bolestem a následně zabita. „*Pokusy na zvířatech jsou širokou veřejností chápány jako nutné zlo, kterému se ale s ohledem na naši bezpečnost nelze vyhnout.*“ (Svoboda zvířat)

Stanislav Komárek ve své knize Ochlupení bližní říká, že: „*Zvířetnice a laboratoře ve velkých farmaceutických, kosmetických a chemických firem i některých ústavů patří dnes k nejpřísněji strážným objektům a jejich pracovníci jsou vázáni striktní mlčenlivostí.*“ Uvádí počet až dokonce 90% zbytečných pokusů na zvířatech, protože organizace toto provádějící si vždy najdou cestu k nezbytnosti takového počínání stejně tak, jako si najdou i dostatek prostředků. (Komárek, 2011, s. 238, 239)

4.1 Historie pokusů na zvířatech

Náš vztah ke zvířatům není problémem pouze dnešní doby, mnoho vědců a filosofů se jím zabývalo již v minulosti. Řada z nich byla na straně zvířat, tedy nechtěli jim nějakým způsobem zasahovat do jejich životů, mnoho z nich ovšem podlehl myšlence, že to jsou pouze nemyslicí a necítící subjekty a využívali je ku prospěchu.

Základními otázkami bylo, zda mají zvířata duši, jsou schopni citů nebo zda dokážou cítit bolest. Protože tu s námi zvířata žijí od samého počátku, už samotný Pythagoras ve starověkém Řecku věřil, že se lidské duše po smrti přemístí do zvířat. Z toho tedy vyplývá, že zvířata duši mají a tím pádem by měli mít stejné, nebo alespoň srovnatelné vnímání bolesti, citů aj. jako člověk.

4.1.1 První pokusy na zvířatech

Už v 16. století můžeme nalézt první zmínku o vivisekci. Člověk, který jej proslavil se jmenoval William Harvey (1578-1657), což byl doktor ve Velké Británii, Londýnský profesor, anatom a fyziolog. Ve svém spise *Excursie*, který vyšel v roce 1628 se Harvey zabýval oběhovým krevním a srdečním systémem, proto je znám také jako jeho objevitel. Ke svým pokusům používal rozličné druhy živočichů, ke kterým se nechoval jako ke svým bližním. (Švihlová, 2009, s. 17)

Anthony van Leewenhoek (1632-1723), jehož přínosem byl vynález mikroskopu, přinesl nové možnosti zkoumání v oblasti anatomie a mikrobiologie. V té době patřilo do běžné praxe operovat živá zvířata bez umrtvení. *„Anthony van Leewenhoek byl nizozemský přírodovědec, který zdokonalil mikroskop a vytvořil základy mikroskopické technologie. Objevil krevní kapiláry a stal se prvním autorem přesného popisu bakterií a prvoků.“* (tamtéž)

Marcello Malpighi (1628-1693), italský lékař, je zakladatelem mikroskopické anatomie. Nalezl krevní kapiláry u savců a zabýval se též hmyzem, u kterého přišel na nějaké orgány (Malpighiovy trubice). *„Byl zastáncem teorií analogie ve stavbě živočišných orgánů a možností srovnávání funkcí s vyššími organismy.“* Pomocí mikroskopu objevil živé tkáně. (tamtéž)

Dalším člověkem historie zabývajícím se pokusy na zvířatech je lékař z Velké Británie Edward Jenner (1749-1823). Jeho přínos byl ovšem velký, protože zvíře použil k tomu, aby vynalezl lék na lidskou nemoc. Přesněji se jedná o černé neštovice, na které našel vakcinaci pomocí krav. Použil kravské neštovice k tomu, aby vynalezl něco, co na neštovice zabere lidem. (tamtéž)

Druhá osoba pokoušející se vyléčit smrtelnou nemoc je francouzský chemik, biolog a mikrobiolog Louis Pasteur (1822-1895). Jeho snaha byla vakcinace proti vzteklině. V letech 1877 až 1881 pracoval na onemocněních přenosných ze zvířete na člověka. Ke svým pokusům využíval ovce a skot. Jeho přínos je v tom, že zavedl pravidelnost očkování proti přenosným a nakažlivým chorobám a vynalezl látku proti vzteklině. (tamtéž, s. 18)

Posledními dvěma z této řady významných vědců jsou Banting a Ch. B. Best, kteří: „V roce 1920 izolovali inzulín ze slinivky břišní pokusných psů. Tento inzulín byl schopen regulovat hladinu cukru v krvi a pomáhat tak léčit nemocné postižené cukrovkou.“ (tamtéž)

4.1.2 Základní a aplikovaný výzkum

Mnozí z výzkumníků provádějí pokusy z čisté vědecké zvědavosti, tedy se zabývají základním výzkumem, zatímco aplikovaný výzkum se provádí pro potřeby testování látek do léků a jiných látek použitelných pro lidi. Podle Milly Schär-Manzoli nemůžeme najít přímé rozmezí mezi oběma studiemi, mají ovšem jedno společné a to vědecký neúspěch. (Milly Schär-Manzoli, 1996, s. 67)

Hlavním cílem základního výzkumu je vymezit či formulovat biologický proces a odhalit jeho průběh, zatímco výzkum aplikovaný chce ukázat fungování těchto mechanismů působením například farmakologických procedur. Ale protože jsou na výzkumy používána zvířata, odborné bádání a studie budou stále plny chybných a nedůvěryhodných záznamů. (tamtéž)

4.2 Kde jsou využívány

Pokusy na zvířatech jsou používány v mnoha odvětvích, uvedu zde pouze ty podle mého názoru nejpodstatnější. Patrně nejznámější a nejvíce mediálně prosazovanou oblastí pokusů na zvířatech jsou přípravky pro domácnost a kosmetické produkty. Společnosti, které se zabývají výrobou a prodejem takových výrobků si buď sami nebo na objednávku zajišťují testy na zvířatech. V dnešní společnosti konkurenčně schopného, ne-li přesyceného trhu je poptávka důležitým bodem, proto schopný výrobce musí mít něco navíc, nějaké plus oproti druhým. Na trh jsou zaváděny neustále nové výrobky slibující téměř magické schopnosti v boji se špínou či bakteriemi. Na obale již není uvedeno, kolik zvířat muselo zahynout v bolestech, abychom mohli takové přípravky bez obav používat. Morální hledisko se v mnohém vytratilo a lidé se zajímají více o své zisky než o nemilé okolnosti. Podobné je to i u kosmetických přípravků používaných nejednou denně. Jedná se nejenom o zkrášlující kosmetiku, ale také o kosmetiku péstící a hygienu. Výrobci, kteří uvádí, že jejich výrobek nebyl testován na zvířatech zní sice věrohodně, ale pokud je v obsahu nějaká látka chemická, musela testy projít. Jediným řešením, jak

se vyhnout takovým produktům je používání čistě přírodní kosmetiky, jejíž složky být testovány nemusí.

Pro potřeby lékařství zemřou ročně tisíce zvířat. Jsou testovány různé látky, které by mohly konečně vyléčit rakovinu nebo AIDS. Posun je očekáván i v genovém inženýrství, jehož cílem je přenos zvířecích genů. Genové zásahy mají mnohdy velmi neočekávané výsledky a zvířata při nich neobyčejně trpí, někdy jsou muka vyvolána dokonce záměrně. Z morálního soudu jsou zvířata zbavena své genetické identity, nedotknutelnosti a ctihodnosti.

4.2.1 Typy nejběžnějších testů

Jak se ale testují chemické látky přidávané do kosmetiky? Existuje nepřeberné množství způsobů, které zaručují kontakt chemikálie s nejenom zdravou kůží nebo okem. Pokud má člověk takové přípravky používat, je někdy nevyhnutelné se kontaktu s kůží vyhnout. Také je možné, že při mytí podlahy nám daný prostředek stříkne do oka. Výrobci musí vědět, jak to na člověka zapůsobí, tak to testují na zvířatech následujícími technikami:

Draizeovy testy (oční dráždivosti) patří patrně k nejznámějším experimentům, které jsou zaměřeny na testování kosmetických výrobků především na králících. Látky působící na oko vyvolávají slzení, změnu rohovky, spojivky a zornice. Oko je doslova zamořené a zanícené, výsledkem je oslepnutí a úplné zničení oka, které je provázeno neustálými a silnými bolestmi hlavy zvířete. Oko je následně vyndáno pro potřeby dalšího zkoumání. (Milly Schär-Manzoli, 1996, s. 112)

Nejenom jeho největší proslulost v negativním slova smyslu sebou přináší patrně i nejbolestivější proceduru. I přes to, že někdy králíci dostávají tlumící látky, jedná se o tak malé množství, které jim vůbec nepomůže. Netestují se pouze kosmetické výrobky, nýbrž i ty chemické, které běžně používáme k čištění domácností. Bekoff říká, že až lidé a jejich četné protesty dopomohly k rozvoji alternativních metod. V roce 1979 vzniklo hnutí za zrušení Draizeova testu. Jeho zakladatelem byl Henry Spira (zakladatel Mezinárodní společnosti pro práva zvířat), díky kterému se používání zvířat v pokusech i pohled na ně výrazně zlepšil. Do dvou let od založení bylo věnováno kosmetickým průmyslem milion dolarů na podporu vzniku alternativních metod. (Bekoff, 2009, s. 144, 145)

Test LD50, kdy se jedná o Test smrtelné dávky, který zkoumá výskyt jedů v kosmetice nebo lécích, tedy jak je daná látka škodlivá a toxická. Zvířatům látku nutí požit, je nanesena násilně na kůži, nitrožilně nebo jiným způsobem. „*Dávka, při níž 50% zvířat zemře, se nazývá 50% smrtelná dávka čili „letální dávka“, tedy LD50, zatímco dávka, při níž zemřou všechna zvířata, se nazývá LD 100.*“ Zvířata neskutečně trpí různými křečemi, nehybností, bolestmi břicha, krvácením aj. Pokud výsledky testů nezabijí přesně polovinu zvířat, opakují se do doby, než je zabito požadované množství. (Bekoff, 2009, s. 143) Tento test má zajistit míru bezpečné látky pro člověka, ale následky jsou hrůzné, protože už zvířecí organismy mezi sebou působí jinak, natož potom použití na člověka.

Bekoff uvádí příklad selhání, kdy v roce 1960 zavedli herbicid paraquat, který byl určen pro hubení plevelů. Test LD50 byl použit na hlodavcích, konkrétně na krysách, které byly schopné ustát dávku 120 miligramů na kilogram jejich hmotnosti. Výsledky testu říkaly, že použije-li se menší dávka, není to pro člověka nijak nebezpečné. Jednalo se ovšem o velmi chybný závěr, protože na danou látku zemřelo během dvanácti let více než 400 lidí. Působení na člověka měla tato dávka naprosto odlišné, protože člověk byl schopen ustát pouze 4 miligramy na kilogram hmotnosti. (Bekoff, 2009, s. 143, 144)

K (Draizeově) testu dráždivosti kůže jsou nejvíce používáni králíci (také morčata, pozn. autora), kterým se oholí chlupy zpravidla na hřbetě a následně se odstraní povrchová vrstva kůže několikanásobným strhnutím náplastí. Na toto místo je nanesena ověřovaná substance, která se následně zakryje obvazem. Délka testu je 10 dní, během kterých je místo kontrolováno a znovu přikrýváno. Nepěknou zajímavostí je, že se tento test používá i při testování mýdel, kterými se myje zdravá kůže, nikoli otevřené rány. (Milly Schär-Manzoli, 1996, s. 111, 112)

4.3 Nejen chemické týrání

Mnozí lidé si pod spojením pojmů pokusy na zvířatech vybaví pouze pokusy konané za účely testování kosmetiky či léků. Samozřejmě mají pravdu, ovšem existují i takové, které netestují žádné látky, ale například chování zvířat za určitých ne zrovna běžných situací. Peter Singer ve své knize Osvobození zvířat uvádí příklad psychologa Harlowa, který testoval sociální izolace opic. Některé opice byly zavírány do klecí, jiné později hned od narození žily v nerezových boxech. Tito

jedinci neměli od svého počátku kontakt s žádným zvířetem ani člověkem, což způsobilo jejich sníženou socio-emoční úroveň a základní reakcí byl strach. (Singer, 2001, s. 45)

Dalším pokusem bylo vytvořit mláděti imitaci matky. Opice jsou známy svou láskou ke svým dětem, stejně tak mláďata jsou na nich závislá, neustále přitisknutá. Matky v pokusech dělaly mláďatům věci, které se běžně nedějí, jako je vypouštění vzduchu, klepání, imitace matky vystřelila na mládě, až odlétlo nebo dokonce matku s ostrými bodlinami. Mládě vždy reagovalo stejně a to tak, že počkalo, až se nástrahy zasunou a šlo se znovu přitisknout. Dále uměle oplodňovaly opice, které byly celý život zavřené. Výsledkem byl nezáměr o mládě, v některých případech dokonce násilné usmrcení, jak uvádí skusem hlavy či naražením obličeje na zem. (Singer, 2001, s. 46, 47) Harlow zkoušel také produkovat hrůzu a psychologickou smrt. (Singer, 2001, s. 48)

Zde je vhodné položit otázku, k čemu takové pokusy byly a jsou, k čemu nám je vědět, jak se chovají opice, které nikdy neviděly slunce nebo jiného živočicha? Ve volné přírodě jsou známy případy pozorování osamělých tvorů, to je ovšem za zcela jiné situace, ba dokonce i pro naše vědění užitečnější. Jedná se pouze o lidskou zvědavost a pocit moci nad ostatními nám tak blízkými živočichy?

4.4 Etické stanovisko

Jaké jednání a postoj je tedy z naší strany k našim mimolidským bližním ten správný? Albert Schweitzer říká, že je zcela na nás, jak se k této problematice postavíme, jestli zabijeme či na smrt pošleme živého tvora, každopádně poneseme pocit viny. Říká, že: „*Etika, která se nezabývá také naším postojem k tvorům, je neúplná.*“ (Schweitzer, 1974, s. 35)

Jak už bylo uvedeno, je důležité, že živý tvor jako takový je schopen trpět. Už to by mělo být dostatečným důvodem ke zlepšení chování a snahu o minimalizaci utrpení. Zakladatel utilitarismu Jeremy Bentham říká, že schopnost cítit utrpení, radost a úspěchy je společné všem živým tvorům, proto by se všichni měli těšit obdobnému zájmu. (Singer, 2001, s. 23) Taktéž říká, že : „*Každému patří jeden hlas a nikomu nepatří víc, než jeden.*“ (uvozovky v originále) Stejně tak Sidgwick uvedl,

že ze stanoviska kosmu je dobro jednoho na stejné rovině s dobrem všech ostatních. (Singer, 2001, s. 20,21)

Co stále zůstává záhadou je, proč se ony pokusy neustále dělají? Je nejenom vědecky dokázáno, že zvířata trpí a výsledky nejsou tomuto utrpení vůbec odpovídající, protože jak uvádí Singer, pokusy sice přispěly k tomu, abychom žili déle, ale opravdu jen velmi málo. (Singer, 2001, s. 102)

5. Je vhodné používat zvířata?

Používání zvířat může znít zdánlivě jako jediná možná forma, dokonce i jako jediná vhodná (vyjma testování na lidech), protože zvířata nám jsou z celého světa nejbližší. V dalších podkapitolách a odstavcích uvedu argumenty proti tomuto názoru a taktéž se budu snažit vysvětlit, proč to není vhodné a to jak z hlediska fyziologie, tak i z hlediska morálky.

5.1 Pokusy na zvířatech nejsou nutné

Pokusy slouží k tomu, aby lidé mohli bez obav používat léky, kosmetiku a jiné přípravky. Je ale dokázáno, že zvířata se od člověka přeci jen liší a výsledky mohou být mnohdy zavádějící. *„Někteří vědci, politici, ale i občané stále častěji uznávají, že pokusy na zvířatech nesplňují to, co se od nich očekává a že výsledky těchto pokusů není možno přímo aplikovat na člověka.“* (Svoboda zvířat - Autenrieth, Rambeck, Gericke)

Je zavádějící hovořit o tom, že testovaná látka bude působit stejně na lidský a zvířecí organismus. Přeci jenom máme jinou anatomii, fyziologii a metabolismus, testování látek tedy není stoprocentní. Šiler uvádí, že podobnost lidského organismu se zvířecím se pohybuje okolo 70 - 80%, tedy pokusy je nutné stejně provádět i na lidském organismu. (Šiler, 1996, s. 7)

Farmaceutická firma Pfizer prováděla výzkumy a přišla na to, že: *„při výzkumu karcinogenních látek by bylo spolehlivější házet si mincí, než spoléhat na výsledky pokusů na zvířatech. Pouze 5 – 25 % látek zhoubných pro člověka mělo podobně nepříznivý vliv také na pokusná zvířata. Házení mincí by bylo spolehlivější.“* (uvozovky v originále) (Svoboda zvířat - Autenrieth, Rambeck, Gericke) S tím souvisí i názory lékařů z praxe, kteří se setkávají s případy, které by bylo možné řešit výsledky z testování zvířat. Singer uvádí, že tyto testy jsou mnohými vědci a lékaři kritizovány. Doktor Christopher Smit říká, že výsledky testů z Draizeova testu oční dráždivosti nikdy nevyužil, protože většina lékařů, kteří řeší podráždění chemickými látkami berou informace z předchozích zkušeností lékařů a léčení u lidí. (Singer, 2001, s. 69)

Dokonce je dokázáno, že lidé měli na následky testovaných látek vážné zdravotní problémy, které mnohdy končily smrtí. Tyto léky byly po pokusech považovány pro člověka za nezávadné. Autenrieth, Rambeck a Gericke uvádí, že v Německu zemřelo cca 58 000 osob na důsledky působení nepřímých vlivů léků. Můžeme se na to podívat i z opačného úhlu pohledu, kdy byla zastavena výroba léků které měly na zvířata nejisté účinky a lidem by mohly být nápomocné. (Svoboda zvířat - Autenrieth, Rambeck, Gericke)

Mezi léky, které způsobují pacientům újmu na zdraví řadíme například typ MAO, které mají léčit mentální komplikace, ale místo toho právě tyto komplikace vyvolávají. Další jsou například léky proti tísní, strachu, které mnohdy vyvolají útočné výbuchy, deprese aj. tedy se u pacienta vyskytne to, co mělo být léčeno. Lék proti depresi Buprion může vyvolat neklid a bdělost, zatímco další antidepresivum Maprolitin může způsobit křeče. (Milly Schär-Manzoli, 1996, s. 35) Další testovanou látkou s negativními účinky je thalidomid, který (i přes to, že bylo podezření na deformitu) na zvířatech nic negativního neprokázal. Opren měla být zázračná medicína na artritidu, která prošla všemi testy na zvířatech a následně zabila 61 lidí a tisíce dalších vyvolala negativní účinky. Practocol, který byl vyvinut na srdeční choroby zároveň zapříčil oslepnutí aj. Naopak léky vyvolávající např. deformitu u králíků na lidi tak nepůsobí nebo látka, která způsobuje, že krysy zuří lidi uklidňuje aj. (Singer, 2001, s. 69, 70)

5.1.1 Důvody pro zrušení

Protože se pokusy na zvířatech vyznačují krutostí, proto se našli i odborníci, kteří se proti nim aktivně postavili.

Organizace, o které hovořím se jmenuje ILAÄT, je založena v Curychu v roce 1987. Členové jejich řad jsou doktoři, vědci, biologové atd. přičemž mnozí z nich byli v dané době velkými osobnostmi. Jejich hlavním cílem je skončit utrpení zvířat a říkají, že věda jako taková nemá co dočinění s jakýmkoli utrpením. (Milly Schär-Manzoli, 1996, s. 161)

Milly Schär-Manzoli uvádí jako první důvody **vědecké**. Výsledky, které z pokusů plynou jsou nejisté, zmatené, nedůvěryhodné a nelze je aplikovat jak na člověka, tak ani na zvíře. Za prvé jsou nemoci podnícené ve výzkumném pracovišti

pouze jakési nereálné plány a nejsou totožné s těmi ve skutečnosti. Za druhé je rozdíl v odezvách mezi zvířaty, natož potom ve spojitosti s člověkem. Každá reakce je individuální. Za třetí jsou zvířata ovlivněna vnějšími vlivy, takže jsou psychicky zatížena, cítí úzkost, strach a proto jsou odezvy a reakce mnohdy pozměněné a to i z hlediska času u téhož jedince. (Milly Schär-Manzoli, 1996, s. 161)

Jako o druhých hovoří o důvodech **právnických**. Pokusy na zvířatech nemohou zajistit bezpečí nemocnému ani konzumentovi. Jsou velkým rizikem. Jejich uzákonění vyžadují ti kteří z pokusů mají finanční zisky. Jedná se především o výrobce, kteří se při negativních účincích odvolají právě na provedené testy nebo vědecké pracovníky, které pokusy na zvířatech živí. Třetí možností jsou chovatelé výzkumných zvířat a lidé, kteří se zvířaty kšeftují. (Milly Schär-Manzoli, 1996, s. 161, 162)

Sociální příčiny jsou vyžadovány především obyvateli, kteří chtějí lidštější medicínu v tom smyslu, aby léky, které zakoupíme, fungovaly k těm účelům, ke kterým by měly a nehrozily nám různými zdravotními riziky. V oběhu jsou tedy léky, které nefungují tak, jak by měli, nedůvěryhodná očkování, léky, které tiší bolest ale neléčí její příčinu atd. (Milly Schär-Manzoli, 1996, s. 162) Pokusy na zvířatech jsou nedůvěryhodné a testované látky působí odlišně na každý organismus, stále se užívá medicína, od které nevíme, co očekávat.

Jako poslední jsou důvody **etické**. Zvířata jsou stejně tak jako lidé živé organismy a v dnešním světě nemůžeme dávat prostor pro utrpení. „*Úcta k životu je universální a zahrnuje také zvířata.*“ (Milly Schär-Manzoli, 1996, s. 162, 163) Vědci jsou svou snahou o nezbytnost takového počínání stále více odsuzováni. Dnešní doba plná moderních technologií nepotřebuje dělat pokusy na zvířatech a obzvlášť ne takové, které přináší nebezpečí lidem. Existuje mnoho různých technik, které dokážou zvířata zastoupit a jejich výsledky jsou lepší (viz. alternativní metody). Každý člověk by měl být veden k tomu, že zvíře je také živý tvor, ke kterému by mělo být přístupováno s úctou a láskou a ubližování mu se jednoduše nedělá. Má taky svá práva a nemůže nám dát své svolení k pokusům.

5.1.2 Alternativní metody

Mnoho lidí považuje pokusy na zvířatech jako něco, co jednoduše musí existovat. Neví už ovšem, jak tyto pokusy trýzní statisíce zvířat zbytečně a bez úspěchu, mnohdy jsou i lidé v ohrožení života po testovaných látkách. Lidský a zvířecí organismus má značný mezidruhový rozdíl, mnohé látky nezávadné pro člověka mají na zvíře smrtící účinek a naopak.

Žijeme v 21. století, pokusy na zvířatech tedy nejsou jediná možná alternativa, jak uštvrdit mnoho bolesti a utrpení. Existuje množství alternativních metod, které jsou schopny testovat bez použití zvířat s jistotou bezpečnějšího účinku pro člověka.

Změna nastala v roce 1959, když dva Britští vědci Russel a Burch začali přemýšlet o změně prostředků, ve kterých jsou testována zvířata. Vymysleli námět "tři R", tedy "replacement, reduction and refinement", tedy náhrada, redukce a ohleduplnost. Jednalo se o to, aby se vědci při experimentování pokusili nahrazovat zvířata za různé organismy nebo tkáňové kultury, aby se umínil počet zvířat používaných při pokusech na nutné minimum. Také to obsahuje myšlenku, aby zvířata co nejméně trpěla. (Alternativy místo pokusů se zvířaty)

Důležité body **náhrady** tkví v tom, že se zvířata nahradí jinými alternativami, jako jsou např. „*fyzikálně - chemické metody, matematické a počítačové modely, použití nižších organismů (např. bezobratlých, rostlin a mikroorganismů), raných vývojových stádií obratlovců, in vitro techniky (např. tkáňové kultury) nebo výzkum člověka*“ Druhá je **redukce**, která jak už napovídá název chce snížit počet používaných zvířat. Mělo by být používáno minimální nevyhnutelné množství zvířat pro dosažení cíle. **Ohleduplnost** v sobě obsahuje krok k lepšímu zacházení se zvířaty určenými k pokusům. Vyžaduje, aby zvířata nebyla vystavována zbytečnému stresu a utrpení, protože při experimentech mohou tyto faktory výrazně ovlivnit jejich výsledek. Také chce, aby zvířata žila v kolektivu, lepších životních podmínkách, měla lepší stravu a aby se používaly látky tisíců bolest v případech, kdy je to žádoucí. (Alternativy místo pokusů se zvířaty)

5.1.2.1 Příklady alternativních metod

Fyzikálně - chemické metody říkají, že: „*Stanovení chemických vlastností látky poskytne některé informace o možných toxických efektech.*“ (Alternativy místo pokusů se zvířaty)

Matematické a počítačové modely již vědci mají ve své moci a dokážou vyvíjet různé modely. Kvantitativní strukturálně - aktivní vztahy (QSAR) mohou využívat v jistých situacích pro biologické efekty nových prvků. „*Rovnice QSAR se pokoušejí definovat vztahy mezi strukturami chemických sloučenin (např. tvar, velikost a reaktivnost jednotlivých skupin přítomných atomů) a jejich biologickou aktivitu.*“ Cílem těchto rovnic je tedy snížit počet používaných zvířat, protože jsou schopny dát dohromady již shromážděné informace z výzkumů v minulosti, díky kterým udělají prognózy možné toxické reakce příbuzných sloučenin, které ještě nebyly otestovány na zvířeti. Dále lze navrhovat léky pomocí počítače (CADD), která: „*používá interaktivní grafiku v raných stádiích vývoje nových sloučenin. Hormony, léky a jiné chemikálie často projevují své vlastnosti interakcemi se speciálními strukturami (receptory) na povrchu buňky nebo v buňce.*“ Pokud jsem si jisti tvary receptovaných míst, můžeme podnitit molekuly, které k nim budou pasovat. Poté můžeme sledovat jak daná molekula náleží k receptoru přímo na monitoru počítače. Matematické modelování biochemických a fyziologických procesů je třetí možností, která stále ještě prochází vývojem a je tedy závislá na našem povědomí o trojrozměrné struktuře. (Alternativy místo pokusů se zvířaty)

Nižší organismy: „*Obratlovci mají vyvinutější nervovou soustavu a tím spíše zažívají bolest a utrpení než bezobratlí živočichové. Mnoho nižších organismů, včetně bakterií, řas, hub a rostlin, tak jako protozoa, hmyz, měkkýši a další bezobratlí je běžně používáno ve vývoji alternativních metod.*“ Bruce Ames se svými spolupracovníky vyvinuli test, který se zaměřuje na značné množství bakterií na případné jedovaté účinky a zjišťuje, jestli daná chemikálie může zapříčinit poruchu dědičné látky v mikrobiálních buňkách. Je založen na tom, že aplikuje klony mikrobů *Salmonella typhimurium*, které ovšem nemusí vynášet správné výsledky, proto je používán ještě s dalšími druhy testů. **LAL test** je plnohodnotnou náhradou za používání králíků, která využívá kraba *Limulus*. Opatří se krev z kraba, který je ihned vrácen zpátky bez jakékoli újmy na zdraví. Tento test je vnímavější,

přijatelnější a přesnější než test konaný na králíkovi a též šetrnější, protože se využije jeden krab místo několika králíků. (Alternativy místo pokusů se zvířaty)

Raná vývojová stádia obratlovců, u nichž je nízká naděje na cítění bolesti, protože zatím nemají natolik rozvinutou nervovou soustavu. Používají se např. kuřecí embrya, pulci, krysí embrya nebo slepičí vejce. Je zde také možný Test chorion-allantoick membrány (CAM) na možnou dráždivost. Slouží jako kompenzace Draizeova očního testu. „*Jedna z membrán kolem kuřecího embrya je používána pro napodobení situace, kdy látka přijde do kontaktu s okem.*” (Alternativy místo pokusů se zvířaty)

Tkáňové kultury a jiné in vitro testovací systémy, které známe už z roku 1907. Nyní mohou být tkáňové kultury nebo orgány mimo své přirozené prostředí až 24 hodin. Dokážeme napodobit jejich přirozené prostředí, ve kterém normálně fungují. Protože neoddělí buňky, mohou neporušeně fungovat jako v nepoškozeném jedinci. Zkrácenou délku života mají proto, že nemají neustálý přísun živin a kyslíku. Každý druh buněk má své odlišné potřeby, které byly důležité objevit. (Alternativy místo pokusů se zvířaty)

„Buňky můžeme pěstovat a udržovat při životě ve speciálních miskách s výživným roztokem. Díky této metodě, které se také jinak říká in vitro, můžeme pěstovat více druhů buněk pohromadě, a vytvořit tak věrný model určité části lidského těla.” Výhodou používání tkáňových kultur je, že tkáň pocházejí ze člověka a nevzniká zde odlišnost se zvířecím organismem. (Švihlová, 2009, s. 33)

Studium člověka patří k důležitým bodům. Po veškeré snaze testů na zvířatech musí být nové léky tak nebo tak testovány na člověku. Jedná se o dobrovolníky, na kterých se dané testy zkoumají a kteří poskytují pravdivé informace ohledně různých účinků na lidský organismus. Jedině člověk je schopen s vědci nebo lékaři komunikovat a dát jim tak zpětnou vazbu na účinky, které cítí. U zvířat nelze tako přesné zkoumání dělat, protože od nich zpětné reakce vůči pocitům většinou nemůžeme čekat.

Dobrovolník musí být obeznámen se vším, co ho čeká, musí být ujištěn, že nebude mít žádný doživotní následek atd. Různé vedlejší účinky se ale mohou dí. (Alternativy místo pokusů se zvířaty)

Lidská placenta je také možná na použití při testech. Protož se jedná o lidskou tkáň, lze zde ji považovat za důvěryhodný zdroj.

Tkáně placenty mají hodně citlivou odezvu při použití chemikálií. (Švihlová, 2009, s. 33)

6. Aktuální pohled

Řekne-li se živý tvor, většina z nás si představí nejenom člověka, ale i zvíře. Každý z nás je jedinečný a pyšní se originalitou, to samé i zvířata. Nenalezneme dva stejné jedince, každý člověk i zvíře má své charakteristiky, které se nikdy nebudou do poslední maličkosti shodovat. I přesto, že by tohle mnozí lidé uznali, názory se na tuto problematiku podstatně liší. Někteří si myslí (podobně jako Descartes a jiní), že nám zvířata slouží a že tu jsou k našemu prospěchu. V případě takových lidí není potřeba brát ke zvířatům zřetel či jakékoli jiné morální ohledy. Zvířata považují za méněcenná, staví je do roviny věcí nebo rostlin, dle nich jsou lidé páni tvorstva, páni Země, páni všeho. Zde nacházíme problém nejenom problematiky chování ke zvířatům, nýbrž i problémy biologické a globální. Na druhé straně jsou lidé, kteří považují zvířata za bytosti rovné lidem, které stejně tak jako člověk cítí a dle toho bychom s nimi měli i zacházet a jednat.

Velký problém nalézáme právě ve využívání zvířat. Mnozí lidé si neuvědomují, že je nejenom vědecky dokázáno, ale i pouhým rozumem a okem vidno jejich utrpení. Využíváme je nejenom jako jídlo, nýbrž i v módním a zábavním průmyslu. Otázkou zůstává, proč testovat na zvířatech? Výsledky jsou mnohdy bezcenné, ale zvířecí ztráty a utrpení nepopsatelné a nevyčíslitelné. Proč nosit pravé kožešiny, kvůli kterým jsou zvířata pěstována a zabijena? Existuje mnoho umělých a téměř nerozeznatelných napodobenin, které tuto krutou zbytečnost hravě nahradí. Záleží už pouze na nás, na lidech, jak se k tomu postavíme a jaký názor na tuto problematiku zaujmeme.

Jednou z nejpodstatnějších a zároveň nejobtížnějších věcí je zaujmout onen správný postoj k této problematice, obrátit se k ní čelem a slepě nepřehlížet problémy a utrpení, které dnes a denně prožívá mnoho zvířat pro náš užitek. Je důležité srovnat si v hlavách naše postavení a postavení zvířat, kteří se nám (jak je již uvedeno výše) v mnohém podobají. V současné době se touto problematikou zabývá stále více lidí, je stále více prosazovaná v médiích a lidé vidí, že nepřispívat k utrpení našich bližních není tak obtížné a že po srovnání si priorit stačí udělat už jen pár kroků.

Jana Prchalová uvádí, že: *„Etika chování ke zvířatům je dnes všeobecně založena na myšlence, že bychom se k nim měli chovat ohleduplně a s respektováním*

jejich životních podmínek a potřeb." Zároveň poukazuje na fakt, že v dnešní době se silně střetává etický kontext s ekonomickým, kde jsou zvířata hojně chována a to téměř bez ohledu na jejich základní potřeby. (Prchalová, 2009, s, 23)

6.1 Odcizení

Dnešní doba je plná umělé inteligence, chytrých telefonů a věcí, které nás už více méně zastupují. Lidé ve firmě spolu komunikují přes telefony, chaty nebo emaily a i přesto, že spolu jednají každý den, neznámá to, že se osobně znají. Mnoho lidí vyměnilo osobní setkání s přáteli za konverzace na sociálních sítích, tedy se postupně vytrácí náš osobní kontakt s lidmi. I to je bezpochyby jednou z příčin našeho nezájmu o okolní svět. To, že klesá náš zájem o lidi ještě stupňuje náš nezájem o věci okolo, tedy o naši potravu a o to, jakým způsobem jde maso na náš stůl. Paradoxem je, že bychom jeden bez druhého nepřežili, potřebujeme druhé nejenom k tomu, abychom se necítili sami, nýbrž i z hlediska obživy, směny, obrany atd. To samé lze použít ve vztahu ke zvířatům. Mnohá (ne všechna) potřebují naši pomoc, my ale potřebujeme jejich obětování se pro naše potřeby. S nimi probíhá také forma jakési směny, která je ovšem z naší strany velmi často nespravedlivá. Abychom si my mohli vzít to, co od nich potřebujeme, měli bychom jim před tím dát to, co potřebují oni. Hovořím o jisté formě welfare (viz. Související pojmy nebo Welfaristé).

V dnešní době na jedné straně zvířata milujeme v podobě našich zvířecích mazlíčků a dostává se jim takové lásky a péče, kterou mnohdy nejsme schopni dát ani nám blízkým lidem. Na druhé straně je valná většina lidí každý den pojídá a používá přípravky, kvůli kterým zahynuly tisíce zvířat bez jakéhokoli ohledu na to, že je to zvíře, stejně tak jako milovaný mazlíček.

Dále se budeme zabývat zákonodárstvím, tedy tím, jak se k pokusům staví stát a jaká omezení či nařízení musí být plněna.

6.2 Zákonodárství

Zákony jsou důležitým bodem, protože mohou významně prospět zvířatům z hlediska jejich morálního postavení. I naše zákonodárství na zvířata nezapomíná, protože zvíře je tam popisováno jako živá bytost, nikoli věc jako je tomu v některých

jiných státech, kde týrání bývá hodnoceno pouze jako přešůpek, ale u nás jsou takové činy hodnoceny jako trestné.

Nebylo tomu ovšem vždy, Prchalová říká, že v důsledku našeho názoru nadřazenosti člověka nad zvířaty byl zákon přijat až o čtyřicet let později než tomu bylo v jiných vyspělých státech. Nyní je už situace optimističtější. (Prchalová, 2009, s. 23) Ve Velké Británii musí být všechny pokusy schváleny ministerstvem vnitra, které při rozhodování o udělení pokusu projedná všechny vedlejší účinky. V Austrálii funguje směrnice, podle níž je nutnost sválení každého pokusu Etickou komisí, přičemž jedním z oné komise musí být někdo, komu nejsou zvířata lhostejná, další člen, který v organizaci nepracuje a osoba, která se experimentům nevěnuje. Při míře bolesti, u které se v klasickém nebo veterinárním lékařství užívá anestezie, musí být užita i při takových pokusech. (Singer, 2001, s. 89)

V zákonech České republiky jsou zvířata klasifikována jako živé bytosti až od roku 2014. Jsou chráněna Zákonem České národní rady na ochranu zvířat proti týrání č. 246/1992 Sb., který u nás funguje od roku 1992 a který byl již několikrát novelizován. Cílem tohoto zákona je, aby zvířata byla chráněna proti možnému nevhodnému chování, které by jim způsobilo bolest nebo je jinak ohrozilo na životě. Vztahuje se to jak na vědomé, tak na nevědomé chování. Tento zákon určuje pravidla, která by měla fungovat v chovech zvířat, jako je porážka, přeprava aj. Dále uvedu několik zákonů, které se k této problematice vztahují.

6.2.1 Pokusná a laboratorní zvířata

Pokusná a laboratorní zvířata jsou v zákoně definována odlišně, nalezneme je v novelizovaném zákoně na ochranu zvířat proti týrání č. 312/2008 Sb.

Formulace pokusného zvířete uvedená v § 3, písm. j, říká: *„pokusným zvířetem živý obratlovec, s výjimkou člověka, včetně samostatně se živících larválních forem a plodů savců od poslední třetiny jejich běžného vývoje, který je nebo má být použit k pokusům; za pokusné zvíře se považuje také zvíře, které je v ranějším stadiu vývoje, než je stadium samostatně se živících larválních forem a plodů savců od poslední třetiny jejich běžného vývoje, pokud má být zvířeti umožněno žít nad rámec tohoto stadia vývoje a v důsledku prováděných pokusů je pravděpodobné, že po dosažení*

tohoto stadia vývoje je postihne bolest, utrpení, strach nebo trvalé poškození. Za pokusné zvíře se považují také živí hlavonožci."

V § 3, písm. 1 nalezneme definici laboratorního zvířete, která zní: „laboratorním zvířetem (je) zvíře, které bylo odchováno v chovném zařízení speciálně pro pokusné účely".

Přestože jsou tato zvířata odlišně definována, je faktem, že oba druhy jsou využívány k pokusům. Nejčastěji jsou používáni potkani, králíci, myši, morčata, ale bohužel také psi, kočky a primáti. Pokusy jsou striktně kontrolovány, musí se provádět na zdravých zvířatech, která žijí ve vhodných podmínkách.

6.2.1.1 Péče o pokusná zvířata

Zákon č. 246/1992 Sb. v § 17a ods. 1 stanovuje, v jakých podmínkách mají pokusná zvířata žít, a to:

- „a) všem pokusným zvířatům bylo zajištěno umístění, životní prostředí, krmivo, voda a péče, které odpovídají jejich zdravotnímu stavu a dobrým životním podmínkám,*
- b) veškerá omezení, která pokusnému zvířeti brání v uspokojování fyziologických a etologických potřeb, byla udržována na minimu,*
- c) podmínky prostředí, v němž jsou pokusná zvířata chována, držena nebo používána, byly denně kontrolovány,*
- d) byla přijata opatření, která zajistí co nejrychlejší odstranění jakýchkoli zjištěných nedostatků nebo jiné než nezbytné bolesti, utrpení, strachu nebo trvalého poškození,*
- a*
- e) pokusná zvířata byla přepravována za vhodných podmínek a v kontejnerech označených symbolem upozorňujícím na přepravu pokusných zvířat; tato skutečnost musí být vyznačena v průvodní dokumentaci."*

Dále v § 17a ods. 2 stanovuje zákon podmínky pro chovatele, dodavatele a uživatele pokusných zvířat, jejíž obsahem je jejich správné chování v pokusných objektech, předepsaný oděv, zákaz kouření a vylučování jiných pachových stop, používání hygienických pomůcek při pokusech a stálé udržování hygienického prostředí, ale také speciální prostory na krmiva, pomůcky atd., prostory pro likvidaci odpadů, který nemá vliv na pokusná zvířata ani životní prostředí, mít zpracovaný

provozní řád a dbát jeho dodržování. V § 17a ods. 4 je uvedena nutnost chovatelů, dodavatelů i uživatelů splňovat Podmínky péče o pokusná zvířata.

6.2.1.2 Záznamy o pokusných zvířatech

Zákon 246/1992 Sb. ukládá v § 17g ods. 1 chovatelům, dodavatelům a uživatelům pokusných zvířat nutnost uvádět všechny potřebné informace, jako jsou:

- „a) počet a druh pokusných zvířat, která jsou chována, nebo byla získána, dodána, použita k pokusům, vypuštěna do volné přírody či umístěna do chovu,*
- b) původ pokusných zvířat, včetně údajů o tom, zda jsou chována pro použití k pokusům,*
- c) data, kdy byla pokusná zvířata získána, dodána, vypuštěna do volné přírody nebo umístěna do chovu,*
- d) jméno, popřípadě jména, příjmení a adresa nebo název nebo obchodní firma, identifikační číslo nebo obdobný údaj a adresa sídla (dále jen „identifikační údaje“)**osoby, která zvířata dodala,*
- e) identifikační údaje příjemce pokusných zvířat,*
- f) počet a druh pokusných zvířat, která v jednotlivých zařízeních uhynula nebo byla usmrcena; u pokusných zvířat, která uhynula, je třeba zaznamenat příčinu smrti, je-li známa, a*
- g) v případě uživatelů pokusných zvířat projekty pokusů, v jejichž rámci se pokusná zvířata používají k pokusům.“*

V ods. 2 ještě dodává, že tyto záznamy musejí výše zmínění držet alespoň 5 let a v případě vyžádání jej musí vydat příslušným orgánům.

6.3 Zastánci práv zvířat

I přes všechno špatné zacházení se zvířaty si už lidé uvědomují fakt, že zvířata jsou živí tvorové a že to nejsou pouhé mechanismy, jak tvrdil Descartes. Dokážou projevat city stejně tak jako lidé, city jako je smutek, láska, radost, ale i vztek. Mnohému vděčíme etologickým a vědeckým poznatkům, které nám zpřístupnili mnohé informace o zvířatech, které považujeme za klíčové a díky nim dovedeme zvířata lépe pochopit a dovedeme lépe rozumět jejich potřebám.

Lidé jako Peter Singer, Georges Chapouthier nebo Tom Regan se staví proti využívání zvířat, ať už se jedná o chování živočichů pro maso, experimenty se zvířaty, chov pro kožešiny, zoologické zahrady nebo cirkusy.

6.3.1 Peter Singer

Jedním z nejznámějších zastánců práv zvířat ve světovém žebříčku je australský filosof Peter Singer. V roce 1975 vyšla Singerova kniha *Osvobození zvířat*, ve které prosazuje své myšlenky a fakta ohledně krutosti, kterou provádíme vůči našim mimolidským bližním a stala se velkým krokem k lepšímu postoji ke zvířatům. Jeho cílem je zamezit utrpení, což vede k utilitaristickému přístupu a návaznosti na Jeremy Benthama.

Jeho základním cílem je prosadit rovnost mezi lidským a zvířecím druhem. Dle něj se jedná o vnitřní hodnoty, které nejsou závislé na tom, kdy, kde a jakým rodičům se narodíme, nýbrž na rovnost z hlediska bytostí schopných cítění. Říká, že: *„Základní princip rovnosti nevyžaduje stejný, nebo dokonce identický, přístup, vyžaduje stejné chápání.“* A pokud chceme rovnost mezi skupinami, netřeba jim připisovat stejná práva nebo se k nim chovat stejně. (Singer, 2001, s. 18)

Zabývá se také pokusy na zvířatech a jejich morální oprávněností. Říká, že lze tyto pokusy provádět, ale pouze v případě, kdy by to byli vivisektoři ochotni použít i na malé děti (sirotky) s trvalým poškozením mozku. Výsledky takových pokusů by byly pravdivější, než testování na zvířatech a taková miminka nemají vyvinutou morální způsobilost jako dospělé zvíře. (Singer, 2001, s. 93) I přes všechny výhody, které by tento druh pokusu mohl dát, je taková situace nereálná. Tím poukazuje na již zmíněnou druhovou nadřazenost, která na člověku takové pokusy nedovolí, zatímco na zvířatech je prováděna zcela běžně.

6.3.2 Georges Chapouthier

Georges Chapouthier (1945) je francouzský filosof a neurobiolog, který se zabývá právy zvířat. Jeho cílem je přinést etický rozměr do vědeckých výzkumů. Řadí se ke členům Francouzské ligy za zvířecí práva, protože v právních státech to jde bez práv velmi těžko, ne-li vůbec. V roce 2013 byla v České republice vydána jeho kniha *Zvířecí práva*, ve které nalezneme od historického pohledu soudobé diskutované problémy, mezi které řadí právě přístup k právu z hlediska lidského a

zvířecího až po pokusy na zvířatech. Napsal také mnoho dalších publikací zabývajících se podobným tématem.

Poukazuje na fakt, že pokud hovoříme o ochraně zvířat, je nezbytné hájit jejich práva. Hovoří o odlišnostech pojmů ochrany zvířat a zvířecích práv. Ochrana zvířat může souviset s naší láskou k nim, naší vírou a podobně, je to tedy rozsáhlejší pojem, naopak práva jsou pojem užší. Snaží se zrušit označování zvířat za pouhé věci, toho už bylo ve Francii a České republice dosaženo. Za největší problémy považuje průmyslové chovy, chování ke zvířatům na jatkách, opouštění domácích mazlíčků a v neposlední řadě také pokusy na zvířatech. (Interview - Georges Chapouthier, 2. 6. 2013)

Mezi jeho myšlenky patří i ta, že pokud je člověk schopen ubližovat zvířeti, ublíží i člověku, jak on říká, jde to "ruku v ruce". Dokládá to příklady z praxe, kdy se zasahovalo u alkoholiků, kteří nejenom že týrali zvířata, nýbrž i děti. Dále třeba byly gladiátorské zápasy nahrazeny býčími zápasy, aby se násilí dostalo z člověka ven když už ne prostřednictvím člověka, tak prostřednictvím zvířete. (Chapouthier, 2013, s. 82)

6.3.3 Tom Regan

Tom Regan je americký filosof, který se celosvětově proslavil teorií práv zvířat. V roce 1983 vydal knihu O právech zvířat (The Case for Animal Rights).

Podle Regana je nejhorším činem v chování se ke zvířatům naše přesvědčení, které tkví v tom, že zvířata považujeme jako prostředek či zdroj k využívání. Určil si tři základní cíle, které by měly být splňovány a jsou jimi: úplné zrušení využívání zvířat k vědeckým účelům, vyhnutí se komerčnímu zemědělství a skončení sportovních lovů. Přesvědčení považuje za primární problém našeho vztahu ke zvířatům. Právě od něho se odvíjí naše návyky, které je nelehké změnit a proto bychom se mu měli věnovat jako prvnímu. Nelíbí se mu systém, na kterém stojí naše zacházení se zvířaty. (Regan, 1995, s. 72)

Regana nelze řadit mezi příznivce utilitarismu, protože ten nepřipisuje takovou hodnotu životům, jakou by dle něho mít měli. Tuto hodnotu nazývá inherentní, vnitřně spjatou či vrozenou. Jejím základem je jakási rovnost v tom smyslu, že nehledíme na barvu pleti, pohlaví, inteligenci, zaměstnání... Všichni by si měli být

rovni, s každým by mělo být zacházeno s respektem, nehledět na podřízenost či nadřízenost někomu vůči někomu a také by naše vnitřní hodnota neměla být podřízená užitečností pro druhé. (Regan, 1995, s. 76)

6.4 Welfaristé

Pojem welfare je již uveden na začátku práce v Souvisejících pojmech. Rozdíl mezi welfaristy a zastánci zvířat je tom, že welfaristé souhlasí s tím, že zvířata mohou být využívána k lidskému prospěchu. Důležité ovšem je, že jejich život musí být spokojený a důstojný, což vyžaduje, aby zvířata žila v dobrých životních podmínkách a jejich zabití bylo co možná nejkratší a s co nejmenší bolestí. Jejich životní podmínky musí splňovat určitá kritéria - 5 svobod, které definoval John Webster. Jedná se o to, aby zvířata měla přístup ke krmení a vodě po celý den, aby žila ve vhodných životních podmínkách s dostatečným prostorem a ustájením, kde naleznou útočiště před deštěm či chladem. Dále musí mít svobodu od bolesti, zranění nebo nemoci, čímž se rozumí předcházení vzniku úrazů a v případě nemoci či zranění musí být poskytnuta veterinární péče. Dalším bodem je realizovat běžné chování zvířete, toho lze dosáhnout životem v přirozených podmínkách s jedinci stejného druhu na dostatečném prostoru žití. Posledním bodem je vyhnout se zbytečnému stresování zvířete, tedy strachu a úzkosti, který může být vyvolán například nedostatečným životním prostorem a dalšími body, které mohou narušit psychickou pohodu zvířete.

6.4.1 John Webster

John Webster je britský etolog, kterého řadíme mezi nejznámější zastánce welfare, tedy životní pohody zvířat. Je jedním ze zakladatelů Britské rady pro ochranu hospodářských zvířat (Farm Animal Welfare Council). Mezi jeho díla řadíme dvě významné publikace zabývající se welfare - Welfare: životní pohoda zvířat, aneb, Střízlivé kázání o ráji z roku 1994 a knihu Životní pohoda zvířat: kulhání k Ráji, jež byla prvně vydána v roce 2005.

Jedním z jeho největších přínosů je 5 svobod uvedených výše. Jeho cílem je jich dosáhnout, aby zvířata byť už chovaná pro užitek lidí prožila dobrý život ve vhodných podmínkách. Záměrem je, aby se zvíře i v zajetí cítilo přirozeně. Pravdou je, že u některých živočichů není problémem toho dosáhnout, u jiných se jedná o

nesplnitelný úkol. Uvádí taktéž, že zvířata chováme beztak pro lidský užitek.
(Webster, 2009, s. 99)

7. Organizace na ochranu zvířat

Po celém světě existují organizace na ochranu zvířat, které se snaží nejenom o zlepšení postavení, ale také o zamezení krutého a mnohdy zbytečného zabíjení zvířat, ke kterému dochází při pokusech, kde zvířata bolestivě umírají. Jejich nejlepší vizí je zamezit veškeré používání zvířat k lidským účelům, pokud by se to ale podařilo, je to otázkou dávné budoucnosti. Snaží se apelovat na vládu a zákonodárce, aby vznikaly nové zákony na ochranu zvířat, nebo se alespoň zlepšily podmínky velkovýrobních chovů. Jejich cílem jsou práva zvířat, která by jim neupírala možnost klidného života, jaký si každý živý tvor bezesporu zaslouží. Pořádají různé akce, jako je podepisování petic, kampaně, protesty, pochody, ve kterých se snaží nejenom prosadit práva zvířat, ale také informovat veřejnost o aktualitě tohoto problému. Každý je obeznámen do nějaké míry s pokusy na zvířatech, ale jen málokdo ví, co málo stačí udělat proto, abychom nepoužívali například kosmetiku a úklidové přípravky, které měly do dočínění s našimi bližními.

Ochrana zvířat by měla pramenit především z našeho nitra. Měli bychom vědět, že dopouštět se něčeho podobného k tvorům, kteří nám to nemohou říct, je neetické. Morální ohledy na zvířata jsou pro náš život klíčové a správné, důležité ovšem je, aby to pramenilo z našeho vlastního přesvědčení.

Nejenom ve světě, ale i v České republice můžeme najít mnoho institucí, které bojují za práva zvířat a snaží se jim vydobít lepší životní podmínky. U nás jsou organizace jako Svoboda zvířat nebo Nadace na ochranu zvířat. Ve světě je neznámější pravděpodobně nezisková organizace PETA, dále pak koalice Eurogroup for Animals, ECEAE, Fur Free Alliance atd. Všechny tyto organizace slouží k tomu, aby otevřely oči veřejnosti, aby i ona spatřila pravdu, která se děje za dveřmi pokusných laboratoří. Pravda a důkaz je to, co lidé potřebují vidět, aby si připustili, že tomu tak opravdu je a že to nejsou jen plané výkřiky do tmy. I přes to, že je to kruté a nelítostné, tak se to děje i v dnešní době, ve které by taková krutost už nebyla potřeba. Teprve po tom, co si to urovnáme v hlavách a uvidíme jasné důkazy s tím budeme sto něco podniknout.

7.1 Svoboda zvířat

Tato organizace se drží myšlenky, že: „... *každý život má svou vlastní neopakovatelnou hodnotu, která není závislá na momentálním hodnocení člověkem.*“ (Kdo jsme, Svoboda zvířat)

Cílem organizace je samozřejmě ušetřit zvířata utrpení, prosadit jejich zájmy, přestat na zvířatech testovat, protože je to mnohdy zbytečné a nebezpečné, dále se snažit o cirkusy bez zvířat a nechovat tzv. kožešinová zvířata, ale především změnit přístup lidí k našim bližním. Existence organizace je jistě přínosným bodem, ale pokud nebudou lidé, kterých nebude přibývat a organizaci podporovat, je o to obtížnější nebo možná vůbec nemožné dosáhnout požadovaných výsledků.

Svoboda zvířat (SZ) byla založena v roce 1994 a nyní se řadí mezi nejaktivnější neziskovou organizaci v České republice, která se zabývá ochranou a právy zvířat. Spolupracuje s mnoha institucemi, je členem Fur Free Alliance (koalice sdružující organizace na ochranu tzv. kožešinových zvířat z celého světa), ECEAE (Evropská koalice za ukončení pokusů na zvířatech) a ENDCAP (Evropské síť za ukončení držení volně žijících zvířat v zajetí). Spolupracuje i s dalšími orgány v Evropě, jako jsou například VIVA, RSPCA a další, ale i s partnery v USA jako je organizace HSUS. (Kdo jsme, Svoboda zvířat)

Z výzkumu veřejného mínění, který si nechala Svoboda zvířat udělat v roce 2006 vyplynulo, že společnost nemá velké povědomí o tom, jaké životní podmínky jsou v kožešinových chovech nebo u zvířat držných v laboratořích. Z tohoto důvodu pořádá různé sezení, besedy, filmy nebo na shromáždění můžeme ochutnat i veganská jídla. Dále vydává různé informační materiály, jako brožury, plakáty atd. (Kde jsme, Svoboda zvířat)

Svoboda zvířat má za svou práci odměnu v podobě mnoha úspěchů, jako jsou např:

- za největší úspěch považují posun obyvatel v chápání a pohled na zvířata
- díky Svobodě zvířat se v České republice už nesmí testovat kosmetika a složky v ní obsažené na zvířatech (to samé platí i o dovozu a prodeji)
- pomohla zakázat obchod v EU s produkty, ve kterých jsou tuleni

- na některých školách se díky této organizaci při pitvách a pokusech nepoužívají zvířata, ale jiné metody
- prosazuje téma ochrany zvířat do médií a mnoho dalších (Kdo jsme, Svoboda zvířat)

7.2 Nadace na ochranu zvířat

Nadace na ochranu zvířat je podobně jako Svoboda zvířat nezisková organizace, její hlavní cíl tví v tomto: *„Jsme přesvědčeni, že zvířata jsou cítící bytosti, které si zaslouhují pozornost, péči a ochranu ze strany člověka. Naším posláním je trvale zlepšovat vztah člověk-zvíře-životní prostředí, pomáhat zmírňovat utrpení a zajišťovat životní pohodu zvířat v lidské péči i zvířat volně žijících. Žijeme tady přece společně.“* (Kdo jsme, nadace na ochranu zvířat) Snaží se tedy také zapojovat obyvatele do téže problematiky, pořádají vzdělávací akce, poradenskou činnost, navštěvují základní školy a vydávají různé publikace, brožury, letáky, poradce pro péči o domácí, zdivočelá zvířata atd.

Byla založena roku 2005 a je také členem celosvětových organizací, jako jsou RSPCA (Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals, tedy Královské společnosti pro prevenci krutosti na zvířatech), která patří mezi nejstarší organizace, WSPA (World Society for the Protection of Animals, tedy Světové společnosti na ochranu zvířat), která nese na svých bedrech 400 organizací zabývajících se ochranou zvířat. Dále je v Eurogroup for Animal Welfare, tedy Evropské skupiny pro welfare hospodářských zvířat, která zahrnuje všechny členské státy Evropské unie. (Kdo jsme, Nadace na ochranu zvířat)

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo seznámení s problémem oprávněnosti pokusů na zvířatech z morálního hlediska. V práci jsou ukázány kořeny postojů a chování člověka ke zvířeti a také to, čeho všeho jsme vůči živým bytostem schopní. Jsou zde uvedeny testy, které se praktikují a taktéž etický přístup opírající se o historii a názory významných osobností v oblasti filosofie a etiky. Neopomenutelnou částí je taktéž situace aktuální, včetně zákonodárství a významných osobností či organizací zabývajících se touto problematikou.

Stěžejními otázkami v práci bylo například: Jaké argumenty lze uvést na podporu tvrzení, že naše zacházení se zvířaty není etické? Jaké chování ke zvířatům převládalo v naší minulosti a tudíž, čím jsme ovlivněni? Kdo a jakým způsobem se snaží situaci zlepšit? Po předložení mnoha informací (od schopností zvířat až po řadu alternativních metod) se ukázalo užívání zvířat jako přinejmenším eticky problematické a mnoha případech i zbytečné. I přes to, že se aktuální situace zlepšuje díky snaze mnohých osobností, organizací a také tlakem na změnu zákonodárství, ale stále to nepovažují za dostatečné vzhledem k výše zmíněným informacím.

Dnešní doba je svými názory ke zvířatům bezpochyby ovlivněna minulostí. Historie ke zvířatům nepřistupovala jako k našim bližním, není tedy divu, že převládá stále špatné chování a stanoviska, která zvířata nepovažují za důležitá. Jedná se o hluboce zakořeněný postoj, který je těžké vyvracet ať už v jakékoliv situaci. Ale i nemožné se stává možným po snaze mnohých lidí, kteří se jej snaží všemožnými silami ať už více či méně popřít. Nacházíme se v 19. století v době Jeremy Benthama a zákonů, které připisují zvířatům alespoň malou dávku jejich práv a morálních hodnot.

Ráda bych poukázala na současný stav jako na ten správný a spravedlivý, ale bohužel tak nemohu učinit. Sice vidíme velké změny v myšlení lidí oproti 17. století, ale stále je to málo. Není to zapříčiněno jenom mojí malicherností, ale opravdovým reálným stavem. Zvířata jsou sice už považována za bytosti schopné cítění, je jim bezpochyby připisována morální hodnota vyšší, než tomu bylo dřív a také náš právní řád na ně čerpá více rádků, ale stále to není dostačující. Neustále na nich testujeme a to i přes četné protesty a špatné výsledky, ale také s nimi neustále zacházíme jako s

věcmi v přečpaných velkochovech. To neustále svědčí o tom, že je nechápeme jako bytosti, které mají hodnotu samu o sobě. Neustále slouží našim potřebám, nám jsou ale jejich potřeby lhostejné. Důležitý je zisk a ten bude, pokud bude poptávka po pokusných zvířatech a mase z velkochovů.

Jak proti tomu jednat? Co udělat pro to, aby se co nejvíce zamezilo jejich utrpení? Je v našich silách odmítat výrobky, které na nich byly testovány, protože nyní existuje řada nejenom kosmetických značek, které jsou na čistě přírodní bázi. Co z toho plyne pro nás? Nejenom, že zamezíme utrpení, ale také do sebe nebudeme přijímat nezdravé chemikálie. Studenti na středních a vysokých školách veterinárních mohou odmítat pokusy, které jim jsou podsouvány, mají na to nárok. Stačí požádat o alternativní metodu. Můžeme také podporovat organizace, které se nám všelijak snaží tento problém objasnit a které se snaží o shromažďování podpisů v různých peticích. Dalším krokem je podpora malochovů, které zvířatům umožňují život v pohodě a můžeme shlédnout cirkus, ve kterém nejsou v hlavní roli zvířata, ale lidé. Jednoduše k tomu nebýt lhostejní a vést své děti k tomu, aby už od mala měly vřelý vztah ke všemu živému. Pokud klesne poptávka po všech negativních činitelích, klesne i jejich nabídka a tím i utrpení.

Podle mého názoru jednáme se zvířaty stále neeticky, ale domnívám se, že jsme na dobré cestě ke zlepšení. Zabudovaný názor z minulosti se pomalu vytrácí z našich myslí a nezbývá už jen doufat, že další generace nebudou k tomuto problému lhostejné.

Použité zdroje:

Literatura

SINGER, Peter. *Osvobození zvířat*. Praha: Práh, 2001, 259 s. ISBN 80-7252-042-3.

KOHÁK, Erazim. *Zelená svatozář: kapitoly z ekologické etiky*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998, 203 s. Studijní texty. ISBN 80-85850-63-X.

VÁCLAVÍK, Karel. *Praktický slovník cizích slov*. Praha: XYZ, 2011, 461 s. ISBN 978-80-7388-543-4.

Ilustrovaný encyklopedický slovník. Praha: Academia, 1982, 3 sv. (970, 957, 975 s.)

WEBSTER, John. *Welfare: životní pohoda zvířat, aneb, Střízlivé kázání o ráji: konstruktivní přístup k problému vlády člověka nad zvířaty*. Praha: Nadace na ochranu zvířat, 1999, 264 s. ISBN 80-238-4086-x.

WEBSTER, John. *Životní pohoda zvířat: kulhání k Ráji: praktický přístup k nápravě problému naší vlády nad zvířaty*. vyd. 1. Praha: Práh, 2009, 291 s. ISBN 978-80-7252-264-4.

VANDROVCOVÁ, Tereza. *Zvíře jako pokusný objekt: sociologická reflexe*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2011, 138 s. ISBN 978-80-7387-456-8.

KOMÁREK, Stanislav. *Ochlupení bližní: zvířata v kulturních kontextech*. vyd. 1. Praha: Academia, 2011, 277 s. ISBN 978-80-200-1904-2.

BIRCH, Charles. *Život se zvířaty: společenství božích tvorů*. vyd. 1. Praha : Kalich, 2007, 100 s. ISBN 978-80-7017-068-7.

PATTERSON, Charles. *Věčná Treblinka: ve vztahu ke zvířatům jsme všichni nacisté*. vyd. 1. Praha: Práh, 2003, 260 s. ISBN 80-7252-084-9.

ČEJKA, Jan. *Zvířata jsou naši bližní*. 1. vyd. Praha: Práh, 2010, 247 s. ISBN 978-80-7252-317-7.

CHAPOUTHIER, Georges. *Zvířecí práva*. vyd. 1. Praha: Triton, 2013, 118 s. ISBN 978-80-7387-607-4.

SCHWEITZER, Albert. *Nauka úcty k životu*. Praha: Supraphon, 1974, 85 s. Lyra Pragensis

SCHÄR-MANZOLI, Milly a Max KELLER. *Holocaust: pokusy na zvířatech ve Švýcarsku: 150 protokolů ze 60 laboratoří podepsaných badateli, obchod s 58 pokusnými zvířaty a jejich chov, lobby*. 1. vyd. Praha: Nadace Spisovatelé za práva zvířat, 1996, 180 s.

PRCHALOVÁ, Jana. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde, 2009, 327 s. ISBN 978-80-7201-763-8.

ŠILER, Vladimír. *Etika ochrany zvířat*. Ostrava : Scholaforum. 1996. 29 s. ISBN 80-86058-28-X.

REGAN, Tom. The Case for Animal Rights. In Ch.Pierce, D. Van DeVerr (eds.). *People, Penguins, and Plastic Trees. Basic Issues in Environmental Ethics*. USA: Wadsworth Publishing Group. 1995.

ŠVIHLOVÁ, Veronika. *Společenské hodnocení vivisekce* : bakalářská práce. Pardubice : Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2009, Vedoucí bakalářské práce Mgr. Giuseppe Maiello, Ph. D.

Periodika a zpravodaje:

Svoboda zvířat (2001). *Brožura – pokusy na zvířatech*. Svoboda zvířat

ČEJKA, Jan. Mají zvířata práva?: Mají-li zvířata nějaká práva, jaká tato práva jsou? Zlepšilo-li se v průběhu dějin morální postavení zvířat, nakolik je způsob dnešního zacházení se zvířaty odlišný od minulosti? *Literární noviny*. 2007, 18(42), s. 7. ISSN 1210-0021.

Elektronické zdroje:

Pokusy na zvířatech. In: *Svoboda zvířat* [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://pokusynazviratech.cz/pokusy-na-zviratech.htm>

Kdo jsme. In: *Svoboda zvířat* [online]. [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: <http://www.svobodazvirat.cz/o-nas/kdo-jsme.htm>

Kdo jsme. In: *Nadace na ochranu zvířat* [online]. 2006 [cit. 2016-11-08]. Dostupné z: www.ochranazvirat.cz/27/czech/rubrika/kdo-jsme/

Alternativy místo pokusů se zvířaty. In: *Different life* [online]. [cit. 2016-11-13]. Dostupné z: <http://www.differentlife.cz/pokusy08.htm>

CHAPOUTHIER, Georges. Interview. In: *Chcete mě?*. TV, ČT 2, 2. 6. 2013, 11:30. Dostupný také z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1095970013-chcete-me/213563221300021/obsah/264607-georges-chapouthier-zvireci-prava>

Volba pokusných zvířat. In: *Different life* [online]. [cit. 2017-02-11]. Dostupné z: <http://www.differentlife.cz/pokusy03.htm>

PŘÍLOHY

Příloha A: Vzor formuláře žádost o udělení oprávnění k používání pokusných zvířat

Vzor formuláře žádosti o udělení oprávnění k používání pokusných zvířat

ŽÁDOST O UDĚLENÍ OPRAVNĚNÍ K POUŽÍVÁNÍ POKUSNÝCH ZVÍŘAT podle § 15b zákona č. 246/1992 Sb., o ochraně zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů		
1. Identifikační údaje žadatele		
Žadatel - název právnické osoby nebo jméno, popřípadě jména, a příjmení fyzické osoby, která provozuje zařízení		
IC, bylo-li přiděleno		Registrační číslo hospodářství ¹⁾
Adresa sídla nebo místa podnikání žadatele (včetně PSČ a okresu)		
Adresa místa, kde hodlá vykonávat žadatel svoji činnost, včetně přesného umístění, názvu, případně jiného označení jednotlivých prostor, kde má být činnost prováděna; pokud má být na základě žádosti v rozhodnutí o udělení oprávnění stanoveno, že je možno používat pokusná zvířata i mimo zařízení, uvede žadatel specifikaci místa, kde bude činnost prováděna, zejména zda bude činnost prováděna ve volné přírodě a na jakém území		
Statutární orgán žadatele - titul, jméno, popřípadě jména, a příjmení		
Osobní údaje statutárního orgánu, který je odpovědný za dodržování zákona č. 246/1992 Sb. – titul, jméno, popřípadě jména, a příjmení, datum a místo narození		
Osoba zmocněná k zastupování žadatele ve správním řízení ²⁾ - titul, jméno, popřípadě jména, a příjmení		
Adresa pro doručování		
Telefon	E-mail	Datová schránka
Osoby odpovědné za péči o pokusná zvířata - tituly, jména, příjmení		Číslo osvědčení podle § 15d odst. 3 a § 15e odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb.
Určený veterinární lékař nebo kvalifikovaný odborník - titul, jméno, popřípadě jména, a příjmení		Číslo osvědčení podle § 15d odst. 3 a § 15e odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb. kvalifikovaného odborníka
2. ŽADATEL ŽÁDÁ O UDĚLENÍ		
Označte křížkem (x) do prázdného políčka správnou možnost		
☐	prvního oprávnění	☐ dalšího oprávnění
3. DRUH ČINNOSTI ZAŘÍZENÍ		
Označte křížkem (x) do prázdného políčka správnou možnost		
☐	používání pokusných zvířat k pokusům	
4. ÚČEL POKUSŮ dle § 18 odst. 1 zákona č. 246/1992 Sb.		
Označte křížkem (x) do prázdného políčka ty činnosti, které zařízení vykonává		
☐	a) základní výzkum	
☐	b1) translační nebo aplikovaný výzkum s cílem zabránit a předejít onemocnění, špatnému zdravotnímu stavu nebo jiným anomáliím nebo jejich následkům u lidí, zvířat nebo rostlin a diagnostikovat je nebo léčit	
☐	b2) translační nebo aplikovaný výzkum s cílem posoudit, zjistit, regulovat nebo upravit fyziologické předpoklady lidí, zvířat nebo rostlin	
☐	b3) translační nebo aplikovaný výzkum s cílem zlepšit životní podmínky a podmínky produkce zvířat chovaných k zemědělským účelům	

	c) jakýkoli z cílů uvedených v písmenu b) při vývoji, výrobě nebo zkoušení kvality, účinnosti a nezávadnosti léčiv, potravin, krmiv a jiných látek nebo výrobků																																																																				
	d) ochrana přírodního prostředí v zájmu zdraví nebo dobrých životních podmínek lidí nebo zvířat																																																																				
	e) výzkum zaměřený na zachování druhů																																																																				
	f) vyšší vzdělávání nebo odborná příprava za účelem získání, udržení nebo zlepšení odborných znalostí																																																																				
	g) trestní řízení a jiné soudní řízení																																																																				
5.	DRUHY POKUSNÝCH ZVÍŘAT URČENÝCH K CHOVU A POUŽÍVÁNÍ																																																																				
	<i>Uveďte druhy pokusných zvířat a maximální možný stav podle denní kapacity zařízení</i>																																																																				
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Druh pokusných zvířat</th> <th>Stav (počet)</th> <th>Druh pokusných zvířat</th> <th>Stav (počet)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Myš laboratorní</td> <td></td> <td>Prase domácí</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Potkan laboratorní</td> <td></td> <td>Tur domácí</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Morče domácí</td> <td></td> <td>Ovce domácí</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Křeček zlatý</td> <td></td> <td>Kůň domácí</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Křečík čínský</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Pískomil mongolský</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Králík domácí</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Pes domácí</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kočka domácí</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Subhumánní primáti (<i>uveďte druh</i>)</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Křepelka obecná</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Drápatka vodní</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Drápatka tropická</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Skokan hnědý</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Skokan levhartí</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Danio pruhované</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Druh pokusných zvířat	Stav (počet)	Druh pokusných zvířat	Stav (počet)	Myš laboratorní		Prase domácí		Potkan laboratorní		Tur domácí		Morče domácí		Ovce domácí		Křeček zlatý		Kůň domácí		Křečík čínský				Pískomil mongolský				Králík domácí				Pes domácí				Kočka domácí				Subhumánní primáti (<i>uveďte druh</i>)				Křepelka obecná				Drápatka vodní				Drápatka tropická				Skokan hnědý				Skokan levhartí				Danio pruhované			
Druh pokusných zvířat	Stav (počet)	Druh pokusných zvířat	Stav (počet)																																																																		
Myš laboratorní		Prase domácí																																																																			
Potkan laboratorní		Tur domácí																																																																			
Morče domácí		Ovce domácí																																																																			
Křeček zlatý		Kůň domácí																																																																			
Křečík čínský																																																																					
Pískomil mongolský																																																																					
Králík domácí																																																																					
Pes domácí																																																																					
Kočka domácí																																																																					
Subhumánní primáti (<i>uveďte druh</i>)																																																																					
Křepelka obecná																																																																					
Drápatka vodní																																																																					
Drápatka tropická																																																																					
Skokan hnědý																																																																					
Skokan levhartí																																																																					
Danio pruhované																																																																					
6.	DRÍVE UDĚLENÁ OPRÁVNĚNÍ PODLE ZÁKONA Č. 246/1992 Sb.																																																																				
	<i>Uveďte čísla jednací a spisové značky rozhodnutí, data jejich doručení žadateli a doby platnosti rozhodnutí</i>																																																																				
7.	ŽADATEL PROHLAŠUJE, ŽE																																																																				
	<ul style="list-style-type: none"> - souhlasí s provedením správního řízení včetně posouzení zařízení posuzovateli stanovenými podle zákona č. 246/1992 Sb., - předloží posuzovatelům údaje stanovené zákonem č. 246/1992 Sb. a právními předpisy vydanými k jeho provedení, - údaje uvedené v této žádosti a další údaje pro správní řízení jsou a budou uváděny pravdivě, - souhlasí se zveřejněním názvu zařízení a názvu obce jeho sídla. 																																																																				
	<table border="1"> <tr> <td>Datum</td> <td>Razítko a podpis žadatele</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Datum	Razítko a podpis žadatele																																																																		
Datum	Razítko a podpis žadatele																																																																				

Poznámky:

¹⁾ § 2 písm. c) vyhlášky č. 136/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidence a evidence hospodářství a osob stanovených plemenářským zákonem, ve znění pozdějších předpisů

²⁾ Vyplní se v případě, je – li odlišná od statutárního orgánu.

Přílohy žádosti:

a) plná moc k zastupování žadatele ve správním řízení.

Zdroj: *Vzor formuláře žádosti o udělení oprávnění k používání pokusných zvířat: Zákon pro lidi.cz* [online]. In: . [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-419>.